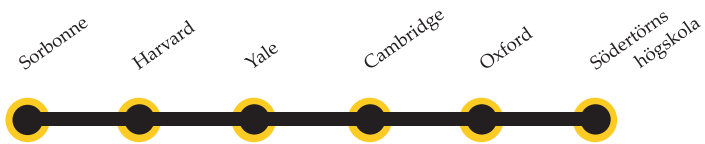

10

Samtidshistoriska frågor

En högskola av en ny typ?

**Två seminarer kring Södertörns
högskolas tillkomst och utveckling**

Mari Gerdin och Alf W Johansson, red.

Samtidshistoriska frågor 10

Red. Mari Gerdin och Alf W. Johansson

En högskola av en ny typ?
Två seminarier kring Södertörns högskolas
tillkomst och utveckling

Samtidshistoriska institutet
Södertörns högskola

Omslagsbild: efter förlaga från Grand Annonbyrå.

Tryckt med bidrag från Östersjöstiftelsen

Samtidshistoriska institutet
Södertörns högskola
141 89 Huddinge

besök: Alfred Nobels allé 15
Flemingsberg
tel: 08-608 42 51 fax: 08-608 46 40
e-post: shi@sh.se

*En högskola av en ny typ? Två seminarier kring Södertörns högskolas
tillkomst och utveckling.*

Samtidshistoriska frågor nr 10
ISSN 1650-450X
ISBN 91-89615-09-3

© Författarna och Samtidshistoriska institutet, Södertörns högskola

Omslag: Karin Hellström
Tryck: Elanders Gotab AB 2005

Innehåll:

Förord <i>Mari Gerdin och Alf W. Johansson</i>	4
”Varför är vi här?” Ett vittnesseminarium om Södertörns högskola och Östersjöstifelsen	5
”Varför blev det så?” Södertörns högskola under de första åren - vision och verklighet.	58

Förord

Samtidshistoriska institutet (SHI) vid Södertörns högskola har genom åren arrangerat ett antal vittnesseminarier som speglar olika politiska händelser eller rörelser. Flera av seminarierna har i redigerad form presenterats i denna skriftserie.

Samtidshistoriska frågor nr 10 fokuserar på skapandet av en ny högskola i Stockholmsregionen och speglar utbildnings- och regionalpolitik i ett längre perspektiv, samt visioner och verklighet i uppbyggnadsskedet av Södertörns högskola under 90-talets andra hälft. Här redovisas utskriften från två vittnesseminarier arrangerade under 2004, **”Varför är vi här? Ett vittnesseminarium om Södertörns högskola och Östersjöstiftelsen”** samt **”Varför blev det så? Södertörns högskola under de första åren - vision och verklighet”**.

Seminarierna spelades in på band. Vittnesmålen har efter utskrift redigerats av Mari Gerdin och Alf W. Johansson. Vittnena har läst igenom utskrifterna och gjort vissa förtydliganden och korrigeringar.

För mer information om Samtidshistoriska institutets vittnesseminarier, se www.sh.se/shi

Mari Gerdin och Alf W. Johansson

Vittnesseminarium vid Södertörns högskola 7 april 2004

Varför är vi här? Ett vittnesseminarium om Södertörns högskola och Östersjöstiftelsen

Samtalsledare:

Alf W Johansson

Håkan Gunneriusson

Vittnen:

John Fürstenbach

Inge Jonsson

Gunnel Stenqvist

Benkt Konnander

Per Thullberg

Carl Tham

Alf W. Johansson

Välkomna till Samtidshistoriska institutet här vid Södertörn. Samtidshistoriska institutet har funnits här sedan 1998/1999 och vi ägnar oss åt forskning och undervisning i efterkrigstidens historia med koncentration på den politiska historien.

Det här är ett vittnesseminarium och vi har haft många sådana genom åren. Idén är mycket enkel. Man väljer ett tema eller en händelse och sedan bjuder man in personer som var närvarande, när det hände och ber att de ska berätta sina minnen och erfarenheter, vad som har dröjt sig kvar i deras minnen.

Temat för dagens vittnesseminarium är lite självbespeglande. Det handlar helt enkelt om tillkomsten av den högskola, där vi nu befinner oss.

- Varför tillkom den här högskolan?
- Vilka var de regionalpolitiska, vetenskapspolitiska eller utbildningspolitiska skälen till att den här högskolan blev förlagd just här?
- Vad hade man för visioner vid tillkomsten?
- Vad ville man åstadkomma?
- Var det integrationspolitik eller spetsforskning som man eftersträvade?
- Vilken roll tänkte man att Östersjöstiftelsen skulle spela i högskolans verksamhet?
- Skiljer sig Södertörns högskolas tillkomst på något sätt från tillkomsten av andra regionala högskolor i Sverige?

Ja, det är en typ av frågor som vi förhoppningsvis kanske kommer att komma in på under det här seminariet.

Håkan Gunneriusson, som forskat om just tillkomsten av Södertörns högskola kommer att bistå mig med frågor till panelen.

För att få svar på de här frågorna, så har vi lyckats samla en mycket representativ panel av personer som alla på olika sätt deltagit i högskolans tillkomstprocess. Innan jag presenterar dem vill jag bara kort säga hur seminariet kommer att gå till. Först får deltagarna i panelen ett antal minuter på sig för att presentera sig själva och hur de har kommit in i den här processen. Därefter, när vi har gått igenom deltagarna i panelen, så finns det ju möjlighet för dem att kommentera varandras inlägg, om man känner lust till det, eller ta upp en dialog på något sätt. Därefter kommer jag och Håkan att fylla på med frågor av olika slag, som vi funnit intressanta och som man gärna skulle vilja ha svar på, till panelen.

Mot slutet av vittnesseminariet kommer det naturligtvis att finnas möjlighet för auditoriet att komma in med frågor. Det är ju väldigt många som sitter här i publiken, som jag ser, som själva har varit med i Södertörns tillkomstprocess.

Jag ska kort presentera panelen här. Här vid min sida sitter **Benkt Konnander**, som har en bakgrund som medarbetare i många år, i Utbildningsdepartementet och som även var indragen i Södertörns högskolas tillblivelse. Benkt har också skrivit en kortare bok om detta som heter *En ny högskola på Södertörn*¹.

Bredvid Benkt sitter **John Fürstenbach**, som var högskoledirektör här ett par år men som i det här sammanhanget var en av dem som tidigast kanske kom in i högskolans tillblivelse och som gjorde det första utkastet och de första visionerna av hur högskolan skulle kunna tänkas utformas.

Bredvid John sitter **Gunnel Stenqvist**, också liksom Benkt med en bakgrund i Utbildningsdepartementet. Gunnel är departementsråd. Du var med både under den borgerliga och under den socialdemokratiska regeringen och kunde på så sätt följa den här processen.

Bredvid Gunnel sitter en välbekant person, f.d. rektorn för Stockholms universitet **Inge Jonsson**, som också nära följde den här processen, bl.a. som ordförande i den utbildnings- och forskningsgrupp, som utredde frågan om hur den skulle utformas här på Södertörn och som också var Östersjöstiftelsens förste ordförande.

Bredvid Inge sitter också ett för alla välbekant ansikte, nämligen vår f.d. rektor **Per Thullberg**, numera chef för Skolverket och som var rektor här från den 1 januari 1997 och på så sätt följde det hela inifrån.

Bredvid Per sitter **Carl Tham**, utbildningsminister mellan 1994 och 1998 och som på ett mycket verksamt sätt ingrep i högskolans tillblivelse.

Då inleder vi den här första rundan och då ber jag att få lämna ordet till dig, Benkt, för en inledande historisk bakgrund till Södertörns högskolas tillkomst. Varsågod, Benkt.

1. Konnander, Benkt *En ny högskola på Södertörn*, Stockholm 1998

Benkt Konnander

Boken *En ny högskola på Södertörn* bygger dels på skriftlig dokumentation och dels på intervjuer med 47 aktörer och vittnen. Det underliggande materialet finns samlat i arkiv här på högskolan.

Utgångspunkten för mig är den satsning som gjordes efter Andra världskriget på välfärdssamhället med upprustning av den sociala sektorn, hälso- och sjukvårdsområdet liksom utbildning och forskning. Regering och riksdag strävade efter ekonomisk, social och geografisk rättvisa och jag anser att man måste se också insatserna på Södertörn för vård, forskning och högre utbildning i ett sammanhang och som en utlöpare av välfärdstanken. När man söker förklaringen till att Landstinget på 60-talet ville förlägga ett storsjukhus söder om Stockholm, finner man en rad lokaliseringpolitiska argument, dvs. skäl för att stödja verksamheten i ett eftersatt område genom olika typer av insatser. Man talade om regional obalans.

Vilka var då argumenten omkring 1960 för Landstingets lokalisering av sjukhus till Södertörn? Jag vill nämna några. Man förutsåg en stark ökning av befolkningen i söderort. En stor andel av de nya invånarna var invandrare, antalet vårdplatser behövde fördubblas och det fanns endast ett sjukhus på Södertörn förlagt till Södertälje. I sjukhusfrågan sammanföll vårdpolitiska och lokaliseringpolitiska intressen.

När man omkring 1980 väckte tanken på en ny högskola i söderort fanns likartade argument, t.ex. andelen högutbildade i området var låg, efterfrågan på kvalificerad arbetskraft väntades öka, efterfrågan på högre utbildning i söderort var mindre än i regionen i dess helhet och på Södertörn fanns inga högre läroanstalter. Här kunde den regionala lokaliseringpolitiken dra nytta av den nationella utbildningspolitiken, dvs. tillgodose både arbetsmarknadens behov av utbildade och de ungas efterfrågan på utbildning. Det gällde vidare, och inte minst, att vidga rekryteringen av studenter från gymnasierna i söderort till högre studier.

Varför kom då Huddinge att stå i centrum för etableringen på Södertörn? Ja, här var det fråga om slughet och kommunpolitik och det räckte till för att sjukhuset skulle hamna i Flemingsberg, där den första etappen stod klar 1972. Strax därefter tillkom klinisk läkarutbildning och tandläkarutbildning i anslutning till sjukhuset.

Landstingets regionplanekontor såg möjligheter att få igång samarbete mellan sjukvård, forskning och näringsliv i syfte att nå industriell utveckling i området. Landstinget lät utreda frågorna om en forskarby och resultatet blev Novum Forskningspark. Den byggdes ut under senare hälften av 80-talet med fyra forskningscentra inriktade på bioteknik. Här var det de regionalpolitiska övertägandena som styrde Landstingets beslut, bl.a. att använda egna medel för sådan forskning, som i princip borde finansieras med statliga anslag.

Tanken på en bredare högskoleutbildning vid Huddinge sjukhus framfördes av Landstinget redan 1974 i yttrande över U68:s betänkande. Men i riksdagen fanns inte intresse för någon utbyggd högskoleorganisation i Stockholmsregionen så länge som man i flera andra landsdelar saknade högskoleutbildning. Den nya regionstyrelsen i Stockholms högskoleregion, som kom till 1977, medverkade till att en rad högskolekurser decentraliserades från universitetet och Tekniska Högskolan, till en början till Haninge och Södertälje och senare också till Huddinge. Här fanns alltså en modell som påminde om universitetsfilialerna.

Regionplanekontoret argumenterade 1985 för ett forskningsintensivt universitet, bl.a. med naturvetenskaplig fakultet och det skulle vara förlagt till Huddinge. På kontorets uppdrag presenterade professor Åke E. Andersson 1988 ett förslag, som innebar en universitetsstruktur på Södertörn i form av ett nätverk av utbildningar i Södertälje, Haninge och Huddinge. Utbildningarna borde profileras efter det lokala näringslivets behov. Karolinska Institutet visade intresse för projektet. Stockholms universitet däremot avvisade förslaget. Och varför? Jo, man ville inte ha konkurrens från en ny enhet, innan hela universitetet hade fått sina lokaler i Frescati.

Kommunerna på Södertörn etablerade i slutet av 80-talet samarbete i fråga om utbildning under beteckningen "Södertörns högskola". Det är första gången jag hör det namnet nämnas. Samtidigt konkurrerar man med varandra om lokalisering till den egna kommunen med hänvisning till obalans mellan kommunerna. Några större politiska motsättningar fanns inte. Länsstyrelsen engagerade sig främst för Haninge och Södertälje medan Landstinget uttalade sig för fortsatta satsningar i anslutning till Novum i Huddinge. Var det skillnad i fråga om prioritering? Sannolikt rörde det sig mer om arbetsfördelning än om åsiktsskillnader.

En sakkunnig i Utbildningsdepartementet, landshövdingen Claes Elmstedt, rekommenderade 1989 att högskoleutbildningen på Södertörn skulle byggas ut genom en fortsatt decentralisering från Stockholms universitet och Tekniska Högskolan. Någon ny självständig enhet borde inte komma i fråga med hänsyn till risken för splittrad kompetens. Riksdagen hade samma år slagit fast att några nya högskoleenheter av allmän karaktär inte borde inrättas i Sverige. Elmstedts utredning fick starkt gensvar från remissinstanserna. Länsstyrelsen sa sig t.o.m. ha medverkat till den sakkunniges förslag. Både Stockholms universitet och Tekniska Högskolan stödde Elmstedts propåer medan Landstinget stod för kritiken. Man hävdade att förslaget bidrog till att obalansen mellan norrort och söderort skulle bestå. Utbildningsministern anslöt sig 1990 till Elmstedts modell, som ju var billigast och enklast.

Året därefter startades projektet Näringslivshögskola Syd i samverkan mellan Landstinget och Huddinge och Botkyrka kommuner. Syftet var att få till stånd en permanent utbildning på Södertörn. Man lyckades få fram tre program anpassade till de lokala förutsättningarna i Huddinge, Botkyrka och Tumba. Stockholms universitet ändrade sin inställning till satsningen på Södertörn under läsåret 1992/93. Det berodde på att utbyggnadsplanerna för Frescati hade klarnat, främst beträffande Fysikcentrum. Vidare skulle möjligheterna att bygga ut i Frescati begränsas genom den nya Nationalstadsparken.

I ett strategidokument 1993 skrev man att expansionen av den högre utbildningen i regionen borde ske i form av ett andra universitet som en fristående enhet. Det gällde nu att avlasta Frescati.

John Fürstenbach kommer strax att berätta om en förstudie som man utförde 1993 i departementet om förutsättningar för ett nytt Campus i Stockholm. Den siktade mot en central enhet med tre noder i ett nätverk på Södertörn. Förslaget togs upp i en proposition våren 1994. En ny universitetsstruktur borde byggas upp i södra Storstockholm kring tre knutpunkter. Forskningen skulle ges inriktning mot Östersjö- och Östeuropafrågor med ekonomiskt stöd av en särskild Östersjöstiftelse.

I detta läge framträdde den kanske främste politiske förespråkaren för Södertörnprojektet landstingsrådet Knut Nilsson från Centerpartiet. Med anledning av en rapport från honom beslutade Landstinget att reservera 250 miljoner kronor som grundplåt för ett universitetscentrum vid Novum inklusive Hälsovårdshögskolan. Efter riksdagens godkännande av den nyss nämnda propositionen tillsattes 1994 års Stockholmskommitté. Denna organisationskommitté föreslog ett nätverksuniversitet med Campus på Kvarnholmen i Södra Hammarbyhamnen eller i Huddinge och Haninge. Förslaget kom strax före 1994 års riksdagsval, som ledde till en socialdemokratisk regering. Den turbulens som uppstod i frågan inför valet och den fortsatta processen fram till beslutet 1995 att inrätta Södertörns högskola har jag skildrat i min bok. Och eftersom de flera av aktörerna i denna process finns med här idag, lämnar jag nu ordet vidare.

Alf W. Johansson

Tack, Benkt för den här bakgrunden till högskolans tillkomst. Då får jag vända mig till John, som ju arbetade som utredare åt Per Unckel. Vi har hört framställningen fram till 1994 och det är väl ungefär där som John kommer in.

John Fürstenbach

Ja, fast jag ska backa lite grann, för jag tror att det spelar roll för att förstå mitt perspektiv. Jag var alltså ansvarig för planeringsfrågor i olika skepnader på Stockholms universitet från 1972 och fram till 1992, när jag försvann i utbildningsdepartementet. Så jag var med och försökte att motarbeta externa kurser 1977 så gott jag kunde, misslyckades ganska grovt med det, kan man möjligen påstå. Jag var å andra sidan en av dem som inom universitetsförvaltningen i mitten på 80-talet hävdade att Södertörn hade och var ett problem när dåvarande landstingsrådet, det var väl Leni Björklund, drev den frågan ganska starkt. 1989 var jag med om att bearbeta den Elmstedtska utredningen på det sätt som Benkt beskrev. Vad Benkt inte sa var att uppföljningen som departementet gjorde inte var så lysande, den var inte bara billig utan den var gratis. Universitetet skulle ”inom sina betydande resurser” skicka iväg utbildning till Södertörn med följande förluster av stordriftsfördelar och allt möjligt annat... Det var egentligen förlusten av stordriftsfördelar som var det stora problemet på universitetet. Det året var det nära att jag emigrerade till USA. /skratt/ Men jag blev alltså kvar och Inge Jonsson gjorde ett förtjänstfullt arbete i Utbildningsutskottet, vilket gjorde att jag kunde stanna, för där fattade utskottet beslutet, att det var en högskolestyreelse som bestämde var en utbildning skulle vara förlagd. Jag hamnade alltså i Utbildningsdepartementet och där begick man någonstans under sommaren 1993 ett av de mest oförlåtliga fel man kan göra, vi lämnade en minister ensam i sex timmar. /skratt/ Olyckan var alltså att Per Unckel och Odd Eiken var i USA och Odd hade inte berättat att han skulle gifta sig, så Per blev ensam på flyget hem och när han kom tillbaka hem, så lanserade han tanken om ett Östersjöns Boston. Stockholm skulle bli Östersjöns Boston och i det här så låg det då två budskap. Det ena var Porten mot öster. Man ska komma ihåg att vid det här laget hade frigörandet av de baltiska staterna precis börjat och Per och flera med honom var intresserade av att balansera det förmodade tyska inflytandet i Baltikum med ett svenskt. Det andra var att Boston innehåller ju en mängd högre utbildningsanstalter, lärosäten,

MIT, Boston University, Harvard och några till. Per såg konkurrensen mellan dessa som kvalitetsdrivande på ett positivt sätt och då skulle man alltså skapa konkurrerande akademier i Stockholmsområdet. På det sättet så skulle Stockholm bli ett Östersjöns Boston. Jag fick sedan börja skriva på det här, jag är tyvärr oklar på exakt när det var. Jag hittade en promemoria i mina pärmar från den 8 september 1993, men jag har en svag känsla av att det kan ha passerat något papper redan i juni 1993. Men det kan jag inte återfinna. Till de första två punkterna fördes med min bakgrund från universitetet, den regionala balansen i Stockholmsområdet. Den måste höra till saken, det var omöjligt att tänka sig att etablera en akademi norr om Slussen eller norr om Salt-sjön eller norr om Mälaren. Vi hamnade ändå ganska nära där till slut. Vi hamnade på Kvarnholmen eller som det då kom att heta under en tid: Kvarnhamnen i Stocka Stad. Benämningen var ett sätt att inte ta ställning i konkurrensen mellan Kvarnholmen och Norra Hammarbyhamnen. Det här ledde i alla fall fram till att Gunnel och jag tillsammans skrev en studie som hette Campus för mångfald. Till att börja med som en förstudie som sedan följdes upp med Stockholmskommitténs Kronan, Spiran och Äpplet. Där syftar Kronan på Kvarnholmen och därvarande mjölkvarn, Saltsjöcronan eller Kvarnen Tre Kronor, och spiran syftar på livsvetenskaperna där vi är, och äpplet har en lång dragning till riksäpplet i Haninge. Så fick man ihop det. Det som sedan hände och som är det perspektiv som man får är att vi körde fast precis före valet. Det var oerhört nära. Jag tror, att om man gräver ordentligt, så kan man hitta att det inte fanns något sådär hundra procentigt stöd i regeringskoalitionen för att man skulle komma fram i tid, utan det fanns något koalitionsparti som tyckte att det var bra att det här inte hände före valet. Efter valet så tog det stopp ett par månader innan de hade rätt ut vad jag skulle göra. Sedan kom vi ut med en ny ordning på de här tre punkterna Porten mot öster, Konkurrerande akademier och Regional balans. Då vände det hela, den regionala balansen blir punkt ett, Östersjöperspektivet får en sorts punkt två-karaktär och den konkurrerande akademien blir den tredje prioriteringen i det här. Utifrån det så blir då en lokalisering i hjärtat

av Södertörn helt logisk. Det var också det som beskrevs, när vi kom fram till budgetpropositionen 1995. Östersjöstiftelsen har ju att göra med det här. Jag ska ta en sväng in i den. Jag råkade också vara stiftelsens förste sekreterare. Östersjöstiftelsen heter någonting så märkligt som Stiftelsen för forskning inom områden med anknytning till Östersjöområdet och Östeuropa. Det namnet gick inte att stoppa in i Skatteverkets dator, så därför döptes den till Östersjöstiftelsen, för att få plats för organisationsnummer etc. Den stiftelsen hade alltså, när man skulle lösa upp Löntagarfonderna, och inte visste var det här högskoleprojektet skulle landa någonstans, inte någon möjlighet att beskriva sin destinatär särskilt noggrant. Det blev ”en universitetsstruktur i södra Storstockholm”. Det är hela beskrivningen och det kunde ha stämt lika väl på upplägget på Kvarnholmen, som då skulle innehålla lärarhögskola, en liten samhällsvetenskaplig, humanistisk fakultet och de konstnärliga högskolorna med satelliter i Haninge och Novum, lika väl som det som blev Södertörns högskola, Riksdagen sa också att det var Södertörns högskola, som man skulle förstå med denna universitetsstruktur. Problemet var sedan den exakta beskrivningen av lokaliseringen i anslutning till Huddinge sjukhus. Benkt var nästan lite snäll, för vad som hände var att propositionstexten visade sig vara vad Benkt hade förutskickat, den var för precis och vi fick problem både med Huddinge kommun och med Landstinget som kände sig väldigt säkra på rovet. Inte bara Landstinget utan även Landstingets fastighetsbolag. Vi gjorde vårt bästa, Benkt, jag och Daniel Enquist, som också var med i gänget, att upprätthålla känslan av konkurrens i förhållande till Huddinge kommun och Landstinget. En av de finterna vi gjorde, närmast en anekdot, men i alla fall: Vi beställde kostnadsförslag från SL över vad det skulle kosta att köra buss från Flemingsbergs station till F18, fram och tillbaka, med kvarts- trafik, allt i syfte att göra det troligt, att vi faktiskt tänkte på att flytta till F18. Det tog bara två veckor efter det att vi hade fyrat av frågan till SL, så ville Locum släppa till Grantorpsskolan. Vi var ute och letade på massor av områden i trakten, men vi fastnade alltså till slut här med lösningar tillsammans med Landstinget, som alltefter det drog ihop sig

blev mer och mer lyckosamma. Sedan kan jag väl berätta en del om varför det blev naturvetenskap här, men det hör inte hit just nu, tror jag.

Alf W. Johansson

Tack, tack John för denna utomordentliga exposé. Då kommer Gunnel naturligt in här i anslutning till detta, antar jag. Varsågod, Gunnel.

Gunnel Stenqvist

Tack. Nu är en hel del redan sagt. Mina perspektiv är flera. Jag har varit anställd i regeringskansliet i 25 år så jag har ett längre och annat regeringskansliperspektiv än John. Mitt perspektiv är tjänstektivens i regeringskansliet. Jag arbetade på universitets- och högskoleenheten under den tid som utbyggnaden av högre utbildningen på Södertörn var högaktuell dvs. närmade sig ett förverkligande. Mina särskilda ansvarsområden var då högskolepolitik, regionalpolitik inkl. Stockholmsfrågor samt stiftelsefrågor. Östersjö- och Östeuropafrågor låg också inom mitt ansvarsområde. Jag blev så småningom chef för enheten, under Carl Tham. Under hans tid som utbildningsminister beslutades om högskolans utbyggnad, nya regler för att bli universitet m.m. Många stora reformer genomfördes på den tiden som i hög grad berörde tillkomsten av Södertörns högskola och högskolans karaktär.

Jag medverkade också, som John säger, i de utredningar som föregick högskolans tillkomst. Jag var också expert i Organisationskommittén vid högskolans tillkomst. Jag är kanske den, kan jag nog säga utan att förhåva mig, som har skrivit de flesta propositionstexter, direktiv mm i detta ärende. Jag var samtidigt expert i kommittéerna för de nya högskolorna i Malmö och på Gotland vid samma tid. Detta gav mig god inblick i politikernas visioner om de nya högskolorna. De skulle byggas upp på en annan ledd än de etablerade. Statssekreterare Göran Löfdahl (frid över hans minne) var ordförande i alla tre organisationskommittéerna och han stod för den röda tråden.

Mitt tredje perspektiv är Södertörnsperspektivet. Jag har arbetat på Södertörns högskola och arbetar delvis fortfarande här. Jag är född och uppvuxen på Södertörn, i Österhaninge. Där startades en skola för alla barn 1832. Det var Fredrika Bremer som gjorde det, 10 år innan den allmänna folkskolestadgans tillkomst. Sedan var vi inte längre banbrytande när det gäller utbildning på Södertörn. Men med Södertörns högskolas tillkomst har vi tagit igen det.

Utbyggnaden av högre utbildning på Södertörn är en lång historia. Skälen till detta är flera.

Ett är att varje lärosäte själv får bestämma var utbildningen ska förläggas och "Stockholmshögskolorna" valde inte att i någon större utsträckning förlägga utbildningar till Södertörn – KI undantaget. Också 1977 års högskolereform har med saken att göra. På alla högskoleorter i Sverige samlades i princip alla utbildningar – lärarutbildningar, konstnärliga utbildningar etc. till ett lärosäte. Stockholms högskoleutbildningar undantogs av regeringen och Stockholms universitet, KI, KTH, Lärarhögskolan och alla de små konstnärliga högskolorna förblev självständiga enheter. Därmed kom ett samlat grepp att försvåras. Jag tror att det har betydelse i sammanhanget.

Stor betydelse för etableringen av Södertörns högskola hade också frågan om lärarutbildningens organisation och lokalisering i Stockholmsområdet. Den frågan har varit en litania sedan mitten av 1950-talet. Högskolan har varit spridd på ett stort antal adresser i Stockholmsområdet. Många utbildningsministrar har varit engagerade i den. Självt har jag arbetat under fyra av dem; Lennart Bodström, Bengt Göransson, Per Unckel och Carl Tham. Regeringar har föreslagit: Lärarhögskolan förlagd till Södertälje, Lärarhögskolan förlagd till Stockholm med en del av verksamheten i Södertälje och en del Stockholm etc. Jag undrar : Om Lärarhögskolan hade lokaliserats till Södertälje, hade då Södertörns högskola med huvudcampus i Flemingsberg kommit till och sett ut som idag?

Socialdemokraterna var i början av 1990-talet för en fortsatt självständig lärarhögskola lokaliserad till Södertälje och med en begränsad verksamhet i Stockholm, de borgerliga var för en integrerad själv-

ständig enhet i Stockholm. Den 1994 nyttillträdde socialdemokratiska regeringens förslag innebar dock att Södertälje inte fick någon lärarhögskola och att en ny högskola skulle byggas på Södertörn, dock utan lärarutbildning. Vi trodde då att Lärarhögskolan skulle fortsätta att som tidigare förlägga viss verksamhet till Södertälje. Så blev det dock inte. Södertälje kommun var enträgna. De gav sig inte utan fortsatte att uppvakta utbildningsminister Carl Tham. Senare kom också Per Thullberg, som rektor för Södertörns högskola, upp till Carl Tham och talade för att den nya högskolan också skulle bedriva lärarutbildning och att det var viktigt för Södertörn.

En annan viktig fråga är naturligtvis Löntagarfondernas avveckling och bildandet av ”Östersjöstiftelsen” vars ändamål var att finansiera forskning, forskarutbildning med inriktning mot Östersjöområdet och Östeuropa samt till akademisk infrastruktur – vid en ny universitetsstruktur i Södra Storstockholmsområdet. Södertörns högskola är således en högskola som fick forskningsmedel, innan den ens fanns till. Det är spännande – en ”innovation”. Här fanns det således en stiftelse med 1,2 miljarder, det var 16,45% av Löntagarfonderna, vars avkastning var grunden till finansieringen av forskningen vid Södertörns högskola. En av vittnesseminariets frågor är om det funnits några intressekonflikter. En av de allra största intressekonflikter som har funnits i Sverige är Löntagarfondernas tillkomst och avveckling och ”inlåsnings” av pengarna i stiftelser. Om ”Östersjöstiftelsens” ändamål var det emellertid aldrig någon konflikt. Politikerna får rätta mig om jag har fel. Jag vet som tjänsteman inte allt som utspelat sig bakom kulisserna, men jag har uppfattat det så att om detta var ”alla” överens – när ”skadan var skedd”. För övrigt kunde inte socialdemokraterna göra någonting åt ändamålet eftersom pengarna var inlåsta i stadgarna och permutation omöjlig.

De regionalpolitiska konflikterna, som andra varit inne på, har också funnits med hela tiden. Alla Södertörnskommuner var redan på 1970-talet överens om att den regionala obalansen i Stockholmsregionen måste utjämnas och att den högre utbildningen måste byggas ut på

Södertörn. Så om detta var det inte några politiska konflikter. De flesta hade f.ö. (s)-majoritet. Flera kommuner stred dock om lokaliseringen av campus.

Stockholms läns landsting inställning hade stor betydelse för lokaliseringen till Flemingsberg. De hade satsat mycket pengar här i Flemingsberg – i sjukhuset, i utbildning, i forskningsstiftelserna i Novum. Landstingets stöd var också betydelsefullt. Landstinget beslutade om ett stöd om 50 miljoner/år i fem år till det naturvetenskapliga området eftersom man ansåg att det var angeläget att högskolan även hade naturvetenskaplig inriktning. Ledamoten i organisationskommittén finanslandstingsrådet Bosse Ringholm spelade en viktig roll i detta. Efter denna uppbyggnadsperiod var det meningen att staten skulle ta över detta finansieringsansvar.

Stor betydelse för ”Varför vi är här” hade det också att Stockholms universitet inte kunde bygga ut i Frescati som vid den här tiden hade blivit Nationalstadspark. Intressant var att det aldrig blev någon konflikt med Stockholm universitet som fallet blev i Malmö, där det blossade upp stora konflikter med Lunds universitet. Det var tack vare Inge Jonsson och sedermera Gustaf Lindencrona. Stockholms universitet ansåg att det var bättre att bygga ett nytt självständigt lärosäte på Södertörn än att Stockholms universitet skulle växa ut på Södertörn. Du Inge hade stor betydelse för det fina samarbetsklimatet och även för tillkomsten av högskolan och dess inriktning. Ni kallades för frötallar av statssekreterare Göran Löfdahl – du och de andra, f.d. rektorerna, som medverkade i Malmö- och Gotlandskommittéerna. Ni var väldigt kreativa.

En annan viktig faktor var också att Stig Larsson – då SJ:s chef – såg till att också fjärrtågen stannar i Flemingsberg. Tänk bort det, tänk bort den positiva lokaliseringsfaktorn!

En annan viktig sak var att de nya högskolor – Södertörn och Malmö – skulle byggas på nya och olika sätt. Södertörns skulle byggas upp med en kollegialt beslutsfattande organisation, det tog inte du John upp. Det var lärare och forskare som skulle bygga upp högskolan efter de idéer och den inriktning som hade föreslagits i propositionen

om Södertörns högskola. Vidare skulle ni lärare/forskare inte behöva befatta er med några så enkla saker som att räkna pengar och hålla i papper osv. Det skulle inte byggas upp några traditionella institutioner. Dessa skulle vara hindrande för flexibilitet och nytänkande. Detta framhölls i propositionen. Nu har utvecklingen gått åt ett annat håll på högskolan. Men det är en annan historia.

Vidare skulle det inte bedrivas traditionella yrkesutbildningar som ledde till de yrkesexamina som fanns i högskoleförordningen utan kurser skulle sättas samman till program som var yrkesförberedande samtidigt skulle de kunna leda vidare till forskarutbildning.

Malmö skulle organiseras på en annan ledd – med områdestyrelser med externa ordföranden. Dessa högskolor jämfördes under hela uppbyggnadstiden och kontakterna mellan dem var nära. Statssekreterare Göran Löfdahl var ordförande i bägge organisationskommittéerna besjälad av att det i alla avseenden skulle byggas nytt och att olika vägar skulle prövas. Jag följde som expert i kommittéerna detta på nära håll.

Frågan om forskningsresurserna var också viktig. Den socialdemokratiska regeringen ansåg att alla högskolor skulle ha forskningsresurser. Det ansåg inte den borgerliga. De mindre högskolorna skulle inte ha forskningsresurser och deras utbildning skulle begränsas till kandidatnivå. Detta presenterades i den proposition i vilken löntagarfondernas avveckling och Södertörns högskolas tillkomst ingick och som lades innan valet hösten 1994. Men, när det gällde Södertörns högskola, det är också intressant, så fanns universitetstanken med redan från början. Det var väldigt viktigt med hög andel disputerade lärare och att hela strukturen byggdes upp som universitetsstruktur från början. Det framhölls också i propositionen som föregick högskolans tillkomst.

Södertörns högskolas uppdrag skulle vara att bygga något nytt – det bästa i de mest utsatta delarna i Stockholmsområdet och där det samtidigt fanns mycket kunskapsintensiva företag. Det skulle inte vara en regional högskola utan ett nationellt lärosäte med högt internationellt anseende – ett universitet som inte skulle stå de andra

universiteten i Stockholmsområdet efter. På forskning inom Östersjö- och Östeuropa skulle vi bli internationellt ledande. Vi skulle vara den öppna högskolan i samhällets med ett särskilt uppdrag att bredda rekryteringen till högskolan.

Till de tråkiga minnena hör de ekonomiska problem som uppstod på grund av att Högskolesverige och Finansdepartementet inte hade någon förståelse för att det kostade pengar att bygga nytt. Södertörns högskola var unik, verkligen unik, därför att i Södertörns högskolas kassa fanns praktiskt taget ingenting från början. På Gotland fanns en verksamhet, i Malmö flyttades nästan halva verksamheten från Lunds universitet. Men Södertörn var helt ny och då finns ingenting ”i ladorna” – inget myndighetskapital, inga reserver som man kan använda när det blir problem t.ex. rekryteringsproblem. Det är en väldigt viktig faktor, enligt min mening. Sedan kom också de problem som var en följd av att ledningen inte fick full information om hur det förhöll sig med ekonomin här på högskolan, av att marken som hotellet låg på, inte ägdes av byggarna. Vidare upplevde vi i regeringskansliet det som mycket besynnerligt att aktioner pågick för att ändra den arkitektoniska utformningen ”långt” efter det att alla formella beslut tagits.

Många enskilda personer, institutioner, politiker och andra har på sitt sätt bidragit till Södertörns högskolas lokalisering och till att den ligger där den gör. Det är svårt att namnge alla dessa. Det är dock en regering och ett par personer som gjorde att den äntligen kom till stånd, att den ligger just här och med denna inriktning och det är regeringen Göran Persson med utbildningsminister Carl Tham och statssekreterare Göran Löfdahl i spetsen, så är det. Man kan väl också säga att tiden var mogen, men hos dessa fanns en handlingskraft som ingen tidigare visat. Så är det.

Från den borgerliga perioden skulle också kunna tilläggas något utöver detta med Östersjöstiftelsens tillkomst. Jag tänker på de olika lokaliseringdiskussioner som fördes. Jag vet inte om ni vet att det fanns en folktopmotion i Stockholms stadsfullmäktige, som gick ut på att man skulle bygga i Råambshov där skulle Stockholms univer-

sitet 2 ligga. Den skulle omfatta Lärarutbildning, Humaniora, Samhällsvetenskap, Teologi, Ekonomi och Data. Det skulle heta Stockholm 2 eller Rålambshov. Intressant var också hur turerna gick om den proposition som handlade om Lärarhögskolans lokalisering. Den borgerliga regeringen hade lagt ett förslag i den s.k. lärarpropositionen, som jag var ansvarig tjänsteman för, som innebar att Lärarhögskolan skulle ligga kvar i Stockholm. Vid omröstningen i riksdagen, dagen före Kristi Himmelfärdsdag för 12 år sedan, röstade Ny Demokrati mot sitt eget förslag i utbildningsutskottet./skratt/ Där hade de gått med på att Lärarhögskolan skulle ligga kvar i Stockholm men på natten innan omröstningen blev de uppringda av militärer i Södertälje, som sa att det skulle bli katastrof i Södertälje om inte Lärarhögskolan förlades dit. Därför röstade Ny Demokrati med socialdemokraterna och vänsterpartiet. På så sätt låg Lärarhögskolan – från maj till oktober månad – i Södertälje. Vid riksmötets öppnande hösten 1994 lämnades en motion och på så sätt kom Lärarhögskolan ”tillbaka till Stockholm”./skratt/. Till historien hör också ett Nobeluniversitet som Håkan Eriksson, politisk sakkunnig hos Per Unckel, skissat på. Vidare en broderskrivelse från landshövding Ulf Adolfs-son i Stockholm till Per Unckel där han pekade på behovet av en kraftsamling i Södertörnskommunerna. Han pekade på alla röster man kunde få. Inräknat Nacka och Värmdö var det 750 000 röster. Länsstyrelsen i Stockholm hade också utarbetat en strategi för högre utbildning i regionen men den går jag inte in på. De borgerliga alternativen var således; behåll Lärarhögskolan i Stockholm, bygg Kvarnholmen i Nacka alt. Lumaområdet/Södra Hammarbyhamnen, Stockholms stad i kombination med verksamheter Haninge och i anslutning till Huddinge sjukhus.

Alf W. Johansson

Vi kanske kan sluta där och låta Inge komma in. Varsågod.

Inge Jonsson

Det är lätt att vara kreativ, när man inte längre har något ämbetsansvar. Jag returnerar den vänlighet som sades alldeles nyss.

Min kontakt med Södertörn och det här området går mycket längre tillbaka än slutet av 80-talet, när jag hade blivit ämbetsansvarig för det. Sommaren 1947, när jag var nybliven student och nybliven körkortsinnehavare, så körde jag grus från Tullinge grusgrop till Huddinge i stort sett varje dag med en gammal Dodge 39:a, som hade slitit ut två motorer på gengas men som nu var pigg på bensin igen, motorn var det enda som var piggt på den där bilen, den skulle alldeles klart ha haft körförbud idag, men den var mycket underhållande att köra, det fanns ingen hastighetsmätare t.ex. /skratt/, så det gick ganska fort på vägen här förbi. Det berodde på att min pappa hade en åkerirörelse i Stuvsta, jag är född i Stuvsta och det här området känner jag väl till. Flera av hans bilar gick förresten nästan dygnet runt, när man byggde F18 i Tullinge, alldeles efter kriget och det här var alltså 1947. Samtidigt är jag ett levande belägg för att det inte fanns någon högre utbildning på Södertörn utan jag har ju gått i läroverket Södra Latin i Stockholm. Det hade jag just avslutat då.

Om jag sedan hoppar 40 år framåt i tiden ungefär till 80-talet, när jag var prorektor på Stockholms universitet, så kom jag i kontakt med de här strävandena inom regionen och regionstyrelsen i Stockholm att få universitetet att förlägga så mycket undervisning som möjligt ute i regionen. Att jag fick ställa upp där berodde på att rektorn Staffan Helmfrid var hjärtligt led på att sitta i de här sammanträdena i regionstyrelsen och bara säga nej, så det överlämnade han med varm hand åt mig och jag fortsatte att säga nej, helt enkelt av de skäl, som redan har kommit fram här, att vi var angelägna om att till varje pris säkerställa utbyggnaden av Frescati. Sedan hade man väl också det skälet att den här utlokaliserade verksamheten var genuint svårsåld på Stockholms universitet, om jag uttrycker mig milt.

Det här ledde mig naturligtvis till att bli oerhört störd av problemen med den regionala obalansen inom området. När jag så småningom blev rektor för universitetet och tiden var mogen för det, så satte vi

igång ett arbete, John var med också och det i hög grad, att skriva ett slags måldokument för Stockholms universitet, där vi fick igenom en mening om att universitetet inte bör växa sig större. Det är väl i och för sig relativt ovanligt att en myndighet inte vill växa sig större men jag hade nått den övertygelsen att Stockholms universitet höll på att bli för stort. Vi hade en bit över 30.000 studenter, vi hade sett ute i Europa hemska exempel på universitet som sprängts inifrån pga. att de blivit för stora helt enkelt. Jag tycker att 30.000 elever är i överkant. Jag tror att idealet ligger någonstans mellan 15.000 och 20.000, det är väldigt svårt att fixera, men 30.000 är definitivt tillräckligt. Då fick vi igenom en skrivelse i detta måldokument att Stockholms universitet inte skulle bli större, men däremot krävs det utökning av studieplatser för högre utbildning inom Stockholmsregionen och det var då i formen av ett Stockholms universitet 2, söder om Slussen, tror jag att vi formulerade det. Jag inbillar mig att det här i alla fall återopades i flera av de följande propositionstexterna, att Stockholms universitet hade gjort den här anmälan, att det var på något sätt någonting som satte igång en procedur som i och för sig hade mognat fram under mycket lång tid.

Sedan kom ju jag att få lite inflytande på det här också genom att jag satt med i Organisationskommittén för den här högskolan och det har redan nämnts att jag där svarade för utbildnings- och forskningsfrågorna, försökte formulera ett slags filosofi om hur den här högskolan borde byggas upp. Det är klart att mina erfarenheter från Frescati spelade roll där, både positivt och negativt. Vi hade t.ex. i Frescati ingen aula. Detta var en mera konkret sak men när det gällde själva uppbyggnaden av utbildning och forskning så hade jag ju också negativa erfarenheter från universitetsstrukturen. Det här att man har institutioner, att man har fakulteter, det kan vara nödvändigt på många sätt, framför allt som kvalitetskontroll osv. kanske men det har den avgjorda nackdelen att det bygger upp murar, som är nästan omöjliga att komma över, att komma igenom eller vad man nu gör. Att riva dem

går inte, det är min erfarenhet inom universitetsstrukturen. Då tänkte vi oss, att då borde man väl pröva med någonting annat här, att man inte bygger upp verksamheten kring institutioner och fakulteter.

Sedan hade jag också fått intrycket, internationellt kanske mest, att det här med forskningsanknytning fungerar väldigt fyrkantigt. Det fungerar som ett krav från varje sådan här högskoleenhet, att det *partout* ska bedrivas aktiv forskning på stället ifråga. Det driver då genast fram krav på resurser för forskning, vilket jag tror i varje fall i en del ämnesområden helt enkelt inte är realistiskt.

Det finns inte så mycket resurser att man kan ha forskning vid varenda liten enhet. Därför provade jag att i det här programdokumentet använda begreppet *scholarship* i stället. Det finns ingen bra översättning till det på svenska. Lärdom är lite för arkaiskt och vetenskap är det väl liksom inte bara frågan utan *scholarship* är en förening av att man följer med vetenskapens utveckling, inte nödvändigtvis att man själv bidrar aktivt med kunskapsproduktion. Det innebär också ett starkt moment av förmedling, vad man kallar education. Jag tyckte att det skulle kunna vara ett slags ledstjärna för den här nya högskolan Södertörn, just det här begreppet *scholarship*. Sedan har jag faktiskt inte följt med vad som har hänt. Jag kan tänka mig att utvecklingen driver fram i riktning mot en normalare universitetsorganisation, men jag tycker att man fortfarande ska vara klar över att den inrymmer väldigt stora svårigheter för samarbete över ämnesgränserna.

Sedan kommer jag in på Östersjöstiftelsen och jag ska bara nämna några få ord om den. Jag minns mycket väl när jag fick förfrågan, om jag kunde ställa upp som ordförande i Östersjöstiftelsen, det fick jag i hamnen i Visby. Det kan ha varit i slutet av augusti eller början av september 1994. Jag var där i samband med något slags invigning av en byggnad för högskolan på Gotland, som ju också var ett sådant här tryck, förresten, på Stockholms universitet. Det var statssekreteraren Bjarne Kirsebom, som ringde och frågade om jag ville ställa upp på

det här. Han sa att det rörde sig om 1,3 miljarder och då borde man ju svimma, om man får en förfrågan om att överta ansvaret för 1,3 miljarder. Men det gjorde jag inte, för jag hade tre år tidigare fått ta emot 1,5 miljarder av Unckel som ordförande i Riksbankens Jubileumsfond, nämligen vid den första utdelningen av Löntagarfunds-pengarna. Det som kom till Södertörns högskola var ju nämligen rester av den våldsamma tillväxt som hade skett från den första utdelningen och fram till hösten 1997.

Jag accepterade det här och fick vara med om att bygga upp en stiftelse, som egentligen inte hade någon destinatär under de första åren. Det var ju lite problematiskt, att vi inte hade någonstans att göra av våra pengar. Men vi kunde ju reservera de och så småningom kom ju då högskolan igång och vi fick användning för pengarna. Jag lämnade det här uppdraget 1999. Då hade ännu inte nedgången satt igång på allvar, så det blev ganska mycket pengar att lämna över till dem som följde efter oss.

Allra sist. Under arbetet i Organisationskommittén, blev jag också ansvarig för den lilla grupp som hade att föreslå den förste rektorn på högskolan. Det var påtagligt många som ville ha den tjänsten faktiskt. Jag tittade i mina papper igår och det visade sig att det var 25 sökande. Vi blev ganska snabbt eniga om vem som borde ha befattningen och det är den som får ordet efter mig.

Alf W. Johansson

Därmed så lämnar Inge på ett naturligt sätt över till Dig, Per. Varsågod.

Per Thullberg

Först bara en kommentar med anledning av Inges konstaterande om förmögenhet och Östersjöstiftelsen i slutet på 90-talet. Den var då uppe i fyra miljarder och jag kan tala om att så stor är förmögenheten idag också. Vi har en större förmögenhet i den stiftelsen, så den har klarat börskrisen etc. på ett väldigt bra sätt.

Jag var vid de här åren långt ifrån Rosenbads tinnar och torn och långt ifrån makten, skulle man kunna säga. Jag var studierektor ute i Frescati på Historiska Institutionen och kom i kontakt med Södertörnsproblematiken genom Christian Lange, som är här och som hade ett ansvar i linje med de här besluten, som det har redogjorts för, att lägga ut viss utbildning på Södertörn från Stockholms universitets sida. Kristian och jag besökte Fittja Gård någon gång 1992/1993 och då handlade det om en utbildning för guider i Stockholms stad som skulle förläggas dit. Jag var med om att utveckla kursplanen osv. Jag var också med att utveckla en kursplan om folkomflyttningarnas historia som också förlades till Fittja Gård. Det här var ju 10 poängs-kurser, som låg på kvällstid. Läraren på den kursen var Karl Molin, som jag har varit aktiv med på Samtidshistoriska institutet under alla år här.

Jag var också påverkad av Inge Jonsson, som då var aktiv i Den europeiska rektorsunionen och han kom hem med friska idéer om att vi borde ha tvärvetenskapliga eller mångvetenskapliga utbildningar om det nya Europa, som växte fram. Rektorererna hade tagit fram en gemensam studieplan om Det nya Europa, Det europeiska kulturarvet. Det var ett uppdrag som hamnade på mig att försöka att tillsammans med idéhistoriker, konstvetare, litteraturvetare utforma en kurs, en mångvetenskaplig kurs, som handlade om vad Europa egentligen betyder för oss.

Under samma tid höll jag på med Utbildningsradion och en stor satsning med Hatte och Birgitta Furhagen, Börje Dahlkvist om Det nya Europa, som sändes i TV, och som var ett samarbete mellan universitetet och Utbildningsradion. Lärare på den kursen blev Alf Johansson.

Alf W. Johansson

En av dem.

Per Thullberg

Världen är liten. Så en viss kunskap hade jag om Södertörn och någon gång omkring den 20 maj 1995 så hade vi ett av de här sedvanliga trista institutionsmötena ute vid Frescati och där alla klagade över för lite resurser och för lite forskning och för mycket undervisning och för mycket administration. /fniss/ Man har hört det förr men då var det mer bedrövligt än någonsin.

I anslutning till det här mötet så hade det varit en notis i tidningen om att riksdagen hade tagit ett beslut om att inrätta en ny högskola på Södertörn. Kjell Östberg, som också är här någonstans, var en av dem som, när jag berättade om det här, genast tänkte på idén och började arbeta med den nya högskolan. Jag skrev ett brev till John och berättade att vi från den Historiska Institutionen hade en del idéer om vad vi skulle vilja utveckla på den nya högskolan, om vi finge möjligheten. John hörde av sig omgående och Inge hade väl då fått uppdraget inom Organisationskommittén att konstituera en utbildnings- och forskningsnämnd. Jag blev ledamot där då. Igår kväll, när jag gick igenom papperen, som man gör inför ett sådant här möte, så fann jag en kallelse med dagordning från den 7 september 1995, där det står att Per Thullberg ska redovisa en studieresa i England, som jag hade gjort i augusti och också PM angående kursutbildning i humanistisk samhällsvetenskaplig inriktning och det omfattade faktiskt åren 1996 till 1999, så det var ju inte någon liten uppgift. Då hade jag skrivit en PM inför det här mötet, om tankarna om mångvetenskap, jag försökte konkretisera det helt enkelt, att vi skulle ha ett humanistiskt samhällsvetenskapligt studieprogram som tog utgångspunkten i Det nya Europa. Det var ju både det Europa som hade fallit sönder i öst och EU:s Europa. Det rimmade ju väl med Östersjöstiftelsens intentioner.

När jag tittar på det här förslaget till program, så kan jag konstatera att mycket har realiserats av tankegångarna och det är inte min förtjänst utan vid den tidpunkten, så blev jag kallad till Högskoleverket och lämnade s.a.s. det mest aktiva arbetet i Organisationskommittén

och det blev faktiskt Kjell som tog tag i alla de här trådarna som fanns och var den som höll i utvecklandet av det första studieprogrammet som vi började efter i september 1996, när de första studenterna kom.

För mig som nyutnämnd rektor, jag blev ju det för Södertörns högskola blev myndighet den 1 januari 1997 men de facto så fungerade jag väl redan under hösten 1996 som expert i Organisationskommittén.

Gunnel Stenqvist

Du var förordnad som sakkunnig.

Per Thullberg

Sakkunnig. Och då var det alltså ett dokument som jag ständigt åberopade. Det är skrivet den 25 juli 1995 av Inge Jonsson. Datumet är väldigt viktigt därför att det var den dagen jag fyllde 50 år, så jag kommer ihåg precis. Det är ett akademiskt program för Södertörn och där utgångspunkten tas i idealet om forskande lärare och lärande, alltså undervisande lärare och där det finns ett bildningsideal och det finns en betoning av reflexionen och den djupare kunskapen utifrån individens behov och inte enbart utifrån samhällets behov. Det där dokumentet kom ju sedan in i den fördjupade anslagsframställningen, som gällde för de tre första turbulenta åren och som då Carl Tham var den som fastställde i egenskap av minister. Det är ett ideologiskt grunddokument, som vi hade med oss in i verksamheten och som blev ingående studerat. Det var intensiva år men det var väldigt roliga år och givande år, men och det är summan av kardemumman, jag kom in i det hela i ett sent skede.

Alf W. Johansson

Tack så mycket, Per. Varsågod, Carl. Då är vi framme vid 1994 och den nya socialdemokratiska regeringen.

Carl Tham

Just precis. Jag får nog säga att Södertörns högskolebeslut, Södertörns högskola var en ganska enkel sak och egentligen också ganska okontroversiellt i förhållande till mycket annat som jag höll på med. Dessutom var allt väl krattat när det gäller just Södertörn. Det hade ju föregåtts av ett väldigt omfattande utredningsarbete och väldigt många hade varit inblandade och själva frågan hade legat länge som en viktig fråga som måste komma fram till en lösning. Genom att Centerpartiet hade avvärjt det kupppartade försöket att redan före valet fatta ett beslut i den här frågan, så var det också möjligt att begrunda frågan. Det var egentligen då en ganska stor enighet om att det skulle komma till en högre utbildning i Stockholm och i den södra länsdelen.

Valet av lokalisering, det fanns olika meningar, men det finns det ju alltid, när det gäller just Stockholm, det är på något sätt fullständigt epidemiskt, när man ska göra någon institution i Stockholmsområdet. Det är ett oerhört dividerande om olika delar och olika möjligheter. Därför så var vi i departementsledningen väldigt angelägna om att snabbt fatta ett beslut i den här frågan. Det var väldigt naturligt för oss att följa den linje som också socialdemokraterna i Landstinget hade förutsett och som det också fanns en majoritet för i riksdagen, att förlägga den till Södertörn. Det var egentligen ganska enkelt.

Det var också på det sättet förberett genom att i de här utredningarna som hade föregått beslutet så fanns också idéer om hur den här högskolan skulle kunna utvecklas på ett lite annorlunda sätt än andra universitet. Jag kan passa på att säga att en annan viktig bidragande orsak till att inte Södertörnfrågan blev så kontroversiell var att Stockholms universitet stödde det här förslaget. Det var ju inte det normala, de stora universiteten var ju alltid emot nya högskolor och Uppsala och Lund var ju också självklart emot det här, men det spelade ju i det här sammanhanget mindre roll. /fniss/ Men att Stockholms universitet var för var naturligtvis mycket betydelsefullt och det gjorde saken mycket enklare, det var väldigt framsynt av universitetet att satsa på det här och det bidrog till att det här kunde tas ganska snart och utan alltför stora problem.

Däri låg också den nya strukturen som man hoppades på. Vår linje var att det där skulle högskolan och de som sysslade med högskolan få förtroendet att lägga upp och ta ställning till själva, det skulle inte dirigeras från regeringen, utan det måste växa fram genom ett akademiskt arbete och det gjorde det också. Vår roll där var mycket enkel, det var egentligen bara att konfirmera vad som redan hade kommit fram.

Sedan var det naturligtvis en väldig massa tekniska, ekonomiska och andra problem också i starten. Jag vågar inte ge mig in i dem för många har jag glömt bort. Det kan Gunnel mycket bättre än jag. Det är klart att det är aldrig okomplicerat att köra igång en sådan här sak. Om jag inte minns fel så var det något problem med själva marken, som man på något sätt hade räknat fel på. Ja, det var någonting där som var konstigt i alla fall. Det där överlät jag till Gunnel att sköta. Det hade jag inte mycket beröring med och det var inget politiskt problem, det var ett sorts tekniskt problem, som dök upp under resans gång.

Beträffande Östersjöstiftelsen så var det naturligtvis en del av en synnerligen kontroversiell fråga nämligen stiftelsefrågan. Det ska vi inte diskutera här idag men det är klart att det var ju en mycket stor och viktig fråga, där ju regeringens uppfattning var att de där pengarna tillhörde svenska folket, som hade avsatt dem för Löntagarfonderna och att det var oacceptabelt att de hade avsatts till stiftelser vars syften och verksamhet inte längre kunde påverkas. Det ledde ju till en viss förändring av det regelverk, som bestämde stiftelsernas verksamhet, men det tog några år. Östersjöstiftelsen var ju allmänt sett den minst kontroversiella av de här stiftelserna. Den var ju också knuten till högskolan och regeringen påpekade ju också det i propositionen, att den skulle vara en del av finansieringen av högskolan. Vår uppfattning var ju den att den borde, så långt som möjligt, vara delaktig i högskolans finansiering men här satte ju då själva stiftelsebestämmelserna vissa begränsningar, som vi inte kunde göra mycket åt eller inget alls i själva verket, visade det sig. Men det var ju ändå naturligtvis en väldig fördel för högskolan att man hade stiftelsen och

det var ju inte unikt bland de högskolor som kom till under de här åren. Södertörns högskola och tillkomsten av den hade ju visserligen en lång bakgrund i fråga om utredningar osv. men det var ju en del i en allmän politik, som syftade till att bygga ut högskolor över hela landet. Det var ju regeringens mycket bestämda målsättning och det skedde ju också. Det var ju tyvärr så då att det var bara Södertörn som hade extra resurser för det här arbetet i form av stiftelsen. I övrigt så fick det här finansieras på vanligt sätt.

Det är naturligtvis viktigt att se det att Södertörn var ett led i den politiken och den politiken syftade ju till att öka möjligheterna för högre utbildning och att rekrytera nya grupper till högre utbildning och att bryta så långt som möjligt kulturella, sociala och etniska recessioner, när det gällde tillgång till högre utbildning och intresse för högre utbildning. Vi ansåg att ett sätt att göra det, inte det enda sättet, men ett viktigt sätt att göra det var att bygga ut högskolan över hela landet. Och det har ju också visat sig att det har bidragit till rekrytering, som skiljer sig från den som vi tidigare hade. Det fanns också andra skäl, som jag ansåg vara viktiga för detta. Det gällde då naturligtvis den södra länsdelen för Stockholm och alla de utredningar, som hade föregått hade ju också redovisat den här sneda balansen i Stockholm.

Det var ett tämligen enkelt beslut att komma fram till att högskolan skulle ligga här, inte kanske just på den här bergknallen, det var väl mera arkitektoniskt och annat som avgjorde detta men ändå i det här området.

Som jag sa inledningsvis, i jämförelse med mycket annat som jag höll på med så var det här en ganska enkel sak, som aldrig föranledde några politiska kontroverser som jag kan påminna mig i varje fall.

Alf W. Johansson

Då har vi hört paneldeltagarnas första versioner här om vad som har hänt och nu ska vi övergå till mer fri diskussion. Jag tänkte först fråga paneldeltagarna om det är någonting som ni känner ett omedelbart behov av att kommentera hos era kollegor. Inge, du vill börja.

Inge Jonsson

Det var bara en sak som John sa och gav mig oförtjänt förtjänsten av att ha agerat i utbildningsutskottet. Det var nog faktiskt så att den som verkligen var avgörande för beslutet – att det var högskolestyrelsen och universitetsstyrelserna själva som bestämde var lokaliseringen ska vara – var den legendariske herr Gustafsson i Järfälla, Lars Gustafsson, som var ordförande i utbildningsutskottet. Sedan att jag hade talat med honom var ju en annan sak... /skratt/ Han var lätt att övertyga, då han hade den uppfattningen själv.

Gunnel Stenqvist

Att lärosätena själva ska bestämma var de lokaliserar sin verksamhet hade riksdagen redan tidigare uttalat. Det har ”alltid” varit så. Jag minns att jag själv vid något tillfälle föreslog att en viss lokalisering skulle framhållas i en proposition men ministern påpekade att det inte fick ske.

Inge Jonsson

Det var nog ändå definitivt herr Gustafsson som påminde utbildningsutskottet i väldigt kraftfulla ordalag.

Per Thullberg

Det hade ju varit väldigt bra om Järfälla-Lasse hade talat högt och ur skägget så att även kommunpolitikerna på Södertörn hade nåtts av detta budskap. /skratt/ En av de upplevelser jag hade under den första tiden – och jag talar väl för John också – var den enorma förväntan på vad högskolan skulle göra för de olika kommunerna. Vi skulle finnas ute i Tyresö på Centrum för Livslångt Lärande, vi skulle finnas i Nynäshamn och ha en dykbåt i hamnen, vi skulle finnas överallt.

Det värsta i den genren jag var med om var när jag kom till Nynäshamn och där satt då kommunstyrelse och näringslivsfolk och rektorer och andra från skolan. Då var det en kille som direkt började så här: Vad tänker Södertörns högskola göra för väg 73? /skratt/ Jag sa att ikväll är jag upptagen, men på lördag ska jag gå ut och gräva.

/skratt/ Det var bara ett exempel på vilka enorma förväntningar det fanns och att de uppfattade Södertörns högskola som sin resurs. Det där var ju något som var oerhört viktigt att slå vakt om, men samtidigt då hävda den grundläggande idén om det fria lärosätet. Och att utbildningarna inte bara skulle vara instrumentella i förhållande till deras akuta ögonblicksbestämda behov utan vara en långsiktig investering i den enskilda individens tillväxt. Den diskussionen var mycket, mycket intensiv under lång tid men sedan tror jag att alla, kanske inte Conny Andersson, men alla andra begrep att en högskola inte kunde användas såsom ett verktyg för väg 73...

Alf W. Johansson

Det är två kommentarer här.

Gunnel Stenqvist

Conny Andersson var kommunpolitiker i Södertälje, blev det sedan i Nykvarn, efter kommunindelningen. Det är kanske inte alla som vet det. Nu är han landstingsfullmäktiges ordförande och landstinget är väldigt viktigt för Södertörns högskola fortfarande inte minst för att högskolan är beroende av pengar.

Jag vill gärna nämna en grupp som vi inte har talat så mycket om som faktiskt också låg på ganska mycket för en utbyggnad av den högre utbildningen på Södertörn, nämligen näringslivet i regionen. Man får inte glömma bort att här finns flera av Sveriges allra största företag, AstraZeneca, Alfa Laval, Scania osv. För dessa företag var det väldigt viktigt, såväl statushöjande och som ett sätt att förse dem med kompetens.

Alf W. Johansson

John, du hade en kort kommentar.

John Fürstenbach

Ja, men den blev längre på grund av Gunnel.

För det första, jag tror att Conny i varje fall bättrade sig och hans sätt att hantera etableringen i Södertälje tycker jag var förtjänstfull. Att det sedan ledde till elände i ett senare skede ska vi inte tala om idag. Så därför nog om det. Men uppdelningen på de tre platserna Haninge, Södertälje och Flemingsberg, ärvde högskolan av det arbete som gjordes i Organisationskommittén, så det ligger före Pelles tid som beslutsfattare. Det andra om näringslivet, En av de arbetsgrupper som Organisationskommittén hade gick det aldrig att ha något möte med, och det var näringslivsgruppen, de kom helt enkelt bara inte. Så medan den akademiska gruppen, utbildnings- och forskningsgruppen under Inges ledning fungerade exemplariskt och konstruktivt och den regionala gruppen, som vi hade, fungerade alldeles utmärkt, så fick vi alltså aldrig något korn på näringslivet. Däremot så hade näringslivet en oerhörd betydelse i ett avseende, och det var frågan om man skulle introducera naturvetenskap på högskolan eller inte. Om man går tillbaka och läser det som gjordes i utbildnings- och forskningsgruppen, och i viss mån i Organisationskommittén, under våren 1995 så står det t.ex., i april i en inbjudan till SFS att högskolan främst ska vara inriktad mot icke-laborativ verksamhet men viss naturvetenskap kan ifrågakomma. Det har jag skrivit själv. Sedan rinner det på lite grann och när vi börjar skriva tävlingsprogram i september, så står det att ”en tredjedel av studenterna väntas studera inom de naturvetenskapliga och tekniska områdena”. Det innebär en relativt kraftig satsning på naturvetenskap. Någonstans har det politiska örat börjat slå till här. Men substansen i det där kan man undra över, för en månad tidigare delade vi då i den planeringsgruppen ut nya uppdrag: Utbildningsprogram inom följande områden och deras forskningsanknytning skulle skisseras, så skulle Kerstin Andersson ägna sig åt samhällsvetenskap och Pelle åt historia, Inge Jonsson och Helmut Müssener åt områdesstudier och Östersjöstudier och jag skulle ägna mig åt

informationsteknologi. Inte ett ord om naturvetenskap bortom informationsteknologi. Men sedan händer det någonting. Den 3 oktober på förmiddagen var jag och Inge på Handelskammaren och gick ut på Västra Trädgårdsgatan lätt skakade, för då hade vi insett att det fanns en förutsättning för det här projektets trovärdighet, och det var att starta naturvetenskap, kemi och biologi, så fort som möjligt. Och på den vägen blev det.

Alf W. Johansson

Det var ett slags legitimeringsprojekt för hela högskolan. Tillkomsten av en naturvetenskaplig grej? Kort då, Inge först.

Inge Jonsson

Det var ju också rätt naturligt det här med naturvetenskap för Novum fanns ju här sedan långt tidigare. Jag vet ju att när Östersjöstiftelsen hade offentligtgjorts, så dröjde det inte länge förrän Jan-Åke Gustafsson trummade ihop ett gäng medicinprofessorer med Lennart Philipsson i spetsen, som sökte upp mig i Spökslottet för att övertyga mig om att de hade utmärkta projekt som Östersjöstiftelsen lämpligen tog hand om. När de fick klart för sig att vi hade utredningskapacitet på sin höjd om 40 miljoner om året, så fick jag det bestämda intrycket att intresset svalnade omedelbart, därför att 40 miljoner är inte så mycket i medicinska sammanhang. Men Novum fanns ju här som en betydande resurs och det är klart att det låg nära till för näringslivet att tänka i sådana banor.

Alf W. Johansson

Så näringslivet spelade en betydande roll, säger du, för tillkomsten av naturvetenskap här på Södertörn.

Carl Tham

Skulle inte Gunnel säga någonting om det här med naturvetenskap först, eller?

Gunnel Stenqvist

Jag skulle bara säga att Jan-Åke Gustafsson var inbjuden till Organisationskommittén och var starkt entusiasmerande och pådrivande i frågan. Landstinget med finanslandstingsrådet Bosse Ringholm själv i spetsen spelade naturligtvis en avgörande roll.

Carl Tham

Jag försöker komma ihåg hur det var med det där, för vi skrev ju i propositionen, att det skulle vara... Vi följde utredningen, kan man säga, och då var vi ju ganska nya i gamet. Vi hade inte förstått att man inte alltid ska göra det. /skratt/ Vi skrev ju då att det skulle vara tvärvetenskaplig humaniora...

Gunnel Stenqvist

...och finnas en viss laborativ verksamhet på den nya högskolan.

Carl Tham

Ja, men inte så mycket. Jag var ju ganska snart övertygad om att det kanske inte var någon så bra idé. Men vad hände där? Kom det upp som en regeringsfråga?

Gunnel Stenqvist

Frågan kom in via Bosse Ringholm i kommittén.

Carl Tham

Det måste ju ha letats fram pengar för de här platserna.

Gunnel Stenqvist

Inte för platserna, inte först.

Carl Tham

Inte först, nej, men sedan.

Gunnel Stenqvist

Sedan gällde det vikten av naturvetenskaplig forskning som framhölls av Landstinget via Bosse Ringholm.

Carl Tham

Ja, så var det.

Gunnel Stenqvist

Och då var det Jan-Åke Gustafsson. Är han här? Nej, då hade han kunnat kommentera.

Alf W. Johansson

OK, vi vill ha en förtydligande kommentar här, John.

Carl Tham

Jaså, var det jag först...

Alf W. Johansson

Nej, det var John först. /skratt/

Carl Tham

Om du bara säger till...

Alf W. Johansson

Ja, absolut. John, du ville förtydliga.

John Fürstenbach

Ja, naturvetenskapen visste vi alltså skulle bli dyr. Kjell Gunnarsson, som numera är i Malmö var utbildningschef och han och jag satt och räknade och när vi inte fick ihop den naturvetenskapliga kalkylen, så ökade vi med 30 studenter, för det brukar vara så att ökar man studentantalet så blir utbildningen hyfsat mer lönsam. I det här fallet var det tvärtom. Ju fler studenter vi la på, ju dyrare blev det. Så var tvungna att backa någonstans på vägen. Då kom det alltså in både

mera regeringspengar. I själva verket till Karolinska Institutet som fick doktorandtjänster för att klara behovet av laboratorieassistenter och Landstinget fyllde på med pengar, och det är de som just idag kommer att ta slut.

Alf W. Johansson

Carl, varsågod.

Carl Tham

Jo, jag skulle säga en helt annan sak angående det här som Per Thullberg sa om att man har för stora förväntningar. Samtidigt så vill jag säga att en av poängerna med utbyggnaden av högskolor över hela landet var just att man där fick hela landet att verkligen engagera sig i högskolan. Det är någonting helt nytt i Sverige, att alla politiska partier och att man runt omkring i landet känner väldigt engagemang i högre utbildning. Så var det inte för bara 10 à 15 år sedan. Inom socialdemokratin var det absolut inte så. En högre utbildning förknippades i stor utsträckning med snorkiga professorer i Uppsala och Lund och möjligen Stockholm och Göteborg, men där gick på något sätt en väldig klassgräns och den fanns kvar också trots utbildnings-explosionen på 60-talet och trots alla klassresor som har gjorts, så fanns den där misstänksamheten mot det akademiska väldigt starkt och irrationellt rotad inom stora delar av socialdemokratin och även inom andra partier för den delen.

Genom den här utbyggnaden och genom det engagemang som då kommunalpolitikerna har fått i högskolan, så har själva förhållnings-sättet till högre utbildning blivit någonting helt annat. Det skiljer sig också från vad som har varit fallet i många andra länder. Där tror jag att det finns en väldig resurs i den svenska högskolan idag. Men sedan är jag helt på det klara med att det där kan bli väldigt påfrestande för högskoleledningarna och som departementschef, så hade jag ju just en väldig nytta av det här att det var högskolan själv som avgjorde

lokaliseringen. Jag hade ju ständiga uppvaktningar av folk och partikamrater och andra som kom, det var Södertälje och det var ja, hela landet och de var arga för att de inte hade fått någonting och jag sa ju: Jag förstår er verkligen men som det nu är, så kan jag inte påverka det här och det är högskolan som bestämmer. Jag skulle gärna vilja, men det går inte. /skratt/ Jag kunde ju med varm hand skjuta ifrån mig de här frågorna till högskolorna, som fick ta smällen, men det fanns och finns en väldigt positiv sak i det här som har hänt i Sverige, effekterna av denna utbyggnad i landet.

Alf W. Johansson

Vi ska så småningom övergå till fria frågor men vi har några kommentarer till.

Inge Jonsson

Två synpunkter, när jag ändå fick ordet. Det ena är att som rektor för Stockholms universitet hade man inget besvär av kommunen, det kan jag försäkra er. /skratt/ De var totalt ointresserade av oss, men möjligen kan jag säga att vi hade bekymmer med Nationalstadsparken, därför att det var det som var problemet med utbyggnaden i Frescati och det var samtidigt då det som gjorde att det var så lätt att få igenom det här framsynta beslutet i universitetsstyrelsen i Stockholm, att det inte skulle bli större, för det gick inte att bygga mer i Frescati. Jag minns mycket väl att mitt argument gentemot människorna bakom Nationalstadsparken var att ”bara vi får bygga ut det som redan är beslutat, nämligen Geohuset, Aulan och Fysikcentrum, sedan är det färdigbyggt här”. Nu vet ju inte jag i vad mån mina efterträdare anser sig bundna av det men jag hoppas att det är som med folkomröstningen om kärnkraften, det gäller åtminstone under 25 år. /skratt/

Alf W. Johansson

Därmed upphörde Södertörn att upplevas som en konkurrent till Stockholms universitet.

Per Thullberg

Ett oerhört viktigt uppdrag var ju just detta att rekrytera studenter från närmiljön, att öka övergången från gymnasieskolan här ute till högre utbildning och att bryta de tendenser i segregation, som var så uppenbara i södra Storstockholm. Då fanns det ju två strategier alltså. Det ena var att gå kommunerna tillhanda, till mötes även när det gällde utbildningarnas innehåll och omfattning, vilket hade legat nära till hands och som säkert många gjorde. Det andra var att skapa förståelse hos kommunernas företrädare för att ska detta mönster brytas, då måste vi kunna konkurrera på de etablerade akademiernas villkor, alltså här har vi Handelshögskolan, Stockholms universitet, KTH och HI rätt inpå knutarna, excellenta institutioner med hundraårig historia bakom sig och med etablerade internationella kontakter. Allt detta. Hur kunde vi som ville rekrytera ungdomarna härifrån kunna ge dem en utbildning som statusmässigt kunde konkurrera? Inte genom att göra utbildningarna mer instrumentella i förhållande till den ögonblicksbestämda marknadens behov, inte genom att förkorta dem, men endast genom att slå vakt om de grundläggande akademiska kvalitetskriterierna samtidigt som vi ”bröt”, försökte göra miljön så öppen så att även elever från icke studievana miljöer sökte sig hit. Jag tyckte att vi fick god förståelse, jag jobbade väldigt mycket med kommunerna och med Södertörns rådslag och med gymnasieskolorna osv. för att skapa förståelse för den här strategin. Jag tror att vi lyckades också.

Alf W. Johansson

OK, jag tror att vi förklarar den här panelrundan nu för avslutad och övergår i stället till lite mer förberedda frågor till panelen. Jag vill då vända mig till min bisittare, Håkan Gunneriusson som håller på att forska om Södertörns högskolas tillkomst. Är det något här som har överraskat dig, förvånat dig i det som har framkommit? Skulle du vilja fråga något i anslutning till det?

Håkan Gunneriusson

Ja, det kan man väl tänkas göra. Det är ju mycket här som är intressant. Det är dels hur man strukturerar högskolor, Södertörn i synnerhet, men i Sverige i allmänhet efter olika idéer, Campus är en, men också nätverksstrukturen förekommer ju här men kanske mest som politisk eftergift.

Dels är det utbildningen också som togs upp här, jag kan ju anknyta till den linjen i och med att den är aktuell. De här långa programmen, att det skulle uppfylla bildningsidealet mer än den instrumentella utbildningen och det tycker jag i och för sig är intressant för vad som jag uppfattar strukturen vid Södertörn, i alla fall som den var tänkt, särskilt av John här, så hade man uppdelningen mellan dels kollegier och dels avdelningar som skulle råda. Kollegier är den del av Södertörn där ansvaret för utbildningen skulle ligga. Det här tycker jag är en idé som påminner ganska mycket om vanliga linjenämnder, som man slogs om 1977 och som fick stryka på foten 1977 med reformerna då. Jag tycker ett litet steg mer mot utbildningslinjernas linje, som kanske står i konflikt lite grann med bildningsidealet. Jag vet inte. Är det så helt enkelt?

John Fürstenbach

Är det jag som är skyldig? Vi hade en organisation som byggde på att det fanns kollegier, att det fanns avdelningar och att det fanns någon sorts institut för att skapa en ämnesmässighet. Bekymret i det här låg i fördjupningskraven för högskolans examensrätt. Den tolkning som jag gjorde var att vi var tvungna att bevisa vår kompetens. Högskoleexamen skulle gå rätt igenom, det var självklart, att vi skulle få en generell kandidatexamensrätt var egentligen inte självklart. Då ville det till att kunna visa på en ämnesmässig kompetens för att få de här examensrätterna. Kollegierna var då avsedda att binda ihop längre än vad linjenämnderna gjorde. De skulle också ta ansvar för de kurser som ingick i programmen. Linjenämnden var i princip programansvarig medan institutionen var kursansvarig. Kollegiet skulle även äga kursen och lärarna skulle komma ur institutet som i princip var

forskningsorganisationer. Avdelningarna hade då det administrativa basansvaret, som någon var inne på. Det var det som var organisationsidé. Kollegiets ansvar låg långt bortom och mycket djupare ner än vad linjenämndsansvaret var. Linjenämnderna var ju dessutom befolkade med en betryggande mängd externa representanter. De var s.a.s. avnämningarorienterade, medan kollegiet faktiskt inte var avsett att vara avnämningarorienterat.

Alf W. Johansson

Carl Tham beskrev Södertörn som en politisk fråga som ganska enkel. Det var inte något större problem för honom. Men Södertörns högskolas tillkomst, det sker ju en politisk förändring från en borglig regering som ju hade sitt program och sin vision och sedan då en socialdemokratisk regering. Alltså vad betydde detta egentligen? Var det en total omläggning av de tidigare planerna? Finns det trots allt en kontinuitet där? Du, Gunnel som satt i departementet måste ju – först under den borgerliga och sedan under den socialdemokratiska regeringen – ha reflekterat över detta, om hela projektet fullständigt ändrade karaktär.

Gunnel Stenqvist

Det är som Carl Tham säger att det inte var fråga om någon total omläggning - utan grundtanken var densamma. Högskolan skulle byggas ut, det skulle byggas på Södertörn och det fanns redan vissa forskningspengar genom stiftelsepengarna. Det som förändrades var att Bosse Ringholms reservation i Stockholmskommitténs första utredning Kronan, Spiran och Äpplet blev vägledande för de tilläggsdirektiv som sedan skrevs till den nya, 1994 års Stockholmskommitté. Den blev utgångspunkten för direktiven som innebar att det inte skulle vara någon verksamhet i Stockholm utan uteslutande på Södertörn, med huvudcampus i Huddinge, i anslutning till Huddinge universitetssjukhus (numera Karolinska universitetssjukhuset/Huddinge) och

Novum. Kommittén tittade också på en lokalisering i Botkyrka där det redan fanns ett antal nya byggnader men de låg för långt bort från stationen i Flemingsberg. Till detta kom att Huddinge lovade ”guld och gröna skogar” – men de har vi fortfarande inte sett. Flemingsbergs centrum är fortfarande inte upprustat. Det skulle vara klart till högskolans byggnader stod på plats. Enligt propositionen skulle viss verksamhet lokaliseras till Haninge längs den östliga tåglinjen. På sikt skulle lokala studiecentra byggas upp. Det var tanken och så sa också riksdagen.

Alf W. Johansson

Benkt, vad säger du? Du följde också den här perioden.

Benkt Konnander

Ja, det var en turbulent tid men jag tror inte att regeringsförslaget avsatte några större förändringar (i förhållande till Ringholms reservation).

Inge Jonsson

Jag tänkte bara säga att Organisationskommittén förändrades ju bara på en punkt, efter vad jag kommer ihåg, nämligen att Bjarne Kirsebom byttes ut mot Göran Löfdahl som ordförande och Ringholm och Ralph Lédel bytte roller, men annars var det ju samma personer.

Alf W. Johansson

Men är det inte ändå en mer dramatisk förändring än vad ni försöker ge intryck av eller vad ni upplever? Högskolan, som den nu existerar är ju något av en hybrid. Det är ju å ena sidan en jättestor forskningsstiftelse med mycket pengar som är knuten till en liten högskola. Högskolan ingår ju som ett led i en regional- och integrationspolitik att höja den allmänna bildningsnivån i ett lokalt område, medan då stiftelsen pekar ju mot spetsforskning, de går liksom inte ihop, de här två och har inte gjort det hittills.

Gunnel Stenqvist

Det var ju just det som var meningen! Östersjöstiftelsen var ett led i de insatser som gjordes på i samband med järnridåns fall. Stora belopp satsades på olika ändamål – t.ex. på etablering av en handelshögskola i Riga, på Östersjömiljarder som skulle gå till olika ändamål bl.a. utbildnings- och forskningssamarbete som ett led i ambitionen att stötta de nya demokratierna i öst. Att det skulle bedrivas spetsforskning på Södertörn var självklart. Och att en av löntagarfondsstiftelserna skulle finansiera forskning med Östersjö/Östeuropa-inriktning vid en ny universitetsstruktur i Södra Storstockholmsområdet var också klart tämligen tidigt. Och där skulle Södertörns högskola vara bäst. Detta är väl inte oförenligt med uppdraget att höja kompetensen i regionen och ”höja den allmänna bildningsnivåen”. Den socialdemokratiska regeringen underströk som sagt att en ny högskola på Södertörn måste ligga i nivå med de andra lärosätena i regionen. Det fick inte bli en ”B-högskola” i södra förorterna – endast det bästa var gott nog – och redan från början var det klart att Södertörns högskola skulle bli ett universitet. Pengarna från stiftelsen skulle man se som fakultetspengar. Därför man blir smått upprörd över Vetenskapsakademiens utvärdering och de röster som höjts för att dessa medel också ska kunna gå till andra. De var inte tänkta som något annat än just medel till forskning och akademisk infrastruktur (t.ex. bibliotek) till en ny universitetsstruktur. Det stod t.o.m. ”södra” i propositionen. Därför lämnades en universitetsansökan in år 2003 och det är ett svek att denna ännu inte är prövad. Men det är också en annan historia.

Alf W. Johansson

Men visste man då inte att Östersjöstiftelsen knappast kan fungera som fakultetsanslag därför att alla ville väl inte forska om Östersjön? Hade man inte tänkt igenom det?

Gunnel Stenqvist

Jo det hade ”man” dvs politikerna hade verkligen tänkt igenom. Pengarna skulle gå just till Östersjö/östeuropaändamål – forskning och forskarutbildning med inriktning mot humaniora och samhällsvetenskap, naturvetenskap kunde också komma ifråga. Det var själva tanken att detta skulle bli en av den nya högskolans profiler och att den nya högskolan skulle bli tongivande på detta område. Vidare var tanken att det också skulle tillkomma ”obundna” fakultetsanslag. Redan från början avsattes medel till ett antal doktorander – jag vill minnas att det var tio – inom det naturvetenskapliga området som ”parkerades” på KI:s anslag i avvaktan på att verksamheten skulle komma igång vid högskolan.

Alf W. Johansson

Jo, jo, men de forskare som knöts till högskolor, som inte ville forska om Östersjön, de skulle då på något sätt lämnas utanför.

Carl Tham

Jag kan säga en sak om det där. Jag och regeringen var emot hela den här stiftelseidén naturligtvis. Vi ansåg att man hade snillat bort skattebetalarnas medel, vilket man också hade gjort, och låst in i stiftelser. Hade vi fått bestämma, så hade vi inte haft den här stiftelsen, men nu var det ju så och vi kunde inte göra någonting åt det. Men det är klart att jag förstår mycket väl, och det var ju helt klart, att stiftelsen kunde ju inte vara en finansieringsstiftelse för all forskning vid högskolan. Det var ju helt uppenbart, att den inte kunde vara, det satte ju stiftelsens bestämmelser helt enkelt begränsningar för. Det var bättre än ingenting men det var inte så att man kunde utnyttja stiftelsen för högskolan direkt. Hade man kunnat det, då hade vi i så fall låtit högskolans styrelse också vara styrelse för stiftelsen. Varför skulle man då skilja på det? Men det gick inte.

Du frågade om det var stora brott här? Det var det egentligen inte för det var ju så mycket som redan var givet på något sätt, bl.a. den här stiftelsen, men även andra faktorer var givna, när det gällde just

Södertörns högskola. Det enda som inte var klart var egentligen var den skulle förläggas och hur det skulle se ut osv. Men i övrigt så var det ju en fortsättning på en politik som redan på många sätt hade vuxit fram. Jag ansåg inte då och inte nu heller att det var något brott med de tidigare...

Alf W. Johansson

Instämmer du i detta, John? Den proposition som ni arbetade på de sista skälvande dagarna (av det borgerliga regeringsinnehavet) är den i stort sett förverkligad i det som har blivit Södertörns högskola?

John Fürstenbach

Nej, det är mycket som inte blev förverkligat. Å andra sidan tycker jag att Carl har rätt, det blev annorlunda men det fanns aldrig något problem i det här brottet. Det var s.a.s. en självklarhet, givet att man alltså vände prioriteringarna från Östersjöns Boston och Porten mot öster och konkurrerande akademier över till den regionala frågan om tillgång till högre utbildning, alltså var allt det som hände sedan helt logiskt och samstämmigt. Det var inte något problem. Det stora politiska genombrottet låg i skedet före och det var alltså när vi då vidgar perspektiven genom att tillsätta Stockholmsutredningen. Det var där det politiska genombrottet fanns, att överhuvudtaget få diskutera ytterligare en högskoleplacering i Stockholmsområdet. Det var det som var genombrottet.

Alf W. Johansson

Christian Lange vill komma in här.

Christian Lange

Det var bara ett marginellt inlägg. Om man ställer frågan: Skedde det någon större förändring eller någon förändring överhuvudtaget av inriktningen? Efter regeringsskiftet så upplevde jag ändå som sekreterare i Östersjöstiftelsen, att det blev ett glapp mellan inriktningen på stiftelsen och inriktningen på högskolan. Det var i överens-

stämmelse i de propositioner och de utredningar som fanns i den borgerliga regeringen, där man också antog att högskolan skulle ha en profilering och inriktning mot Östersjöområdet och Östersjöfrågor.

Sedan om det som Carl säger, att man flyttat högskolans inriktning, ja t.o.m. ändrar propositionstexten med påpekande om att det hade varit bra om man ägnade sig åt lite integrationsforskning och sådana frågor. Jag har inga synpunkter på om detta var bra eller dåligt. Jag vet inte och det är väl ingen som vet hur det skulle ha gått om man hade fått ett beslut om att Södertörns högskola skulle vara en högskola profilerad mot Östersjön.

I och med att man då inte kunde ändra stiftelsestadgan och ge den samma inriktning som högskolans inriktning, så blev det en inneboende konflikt i förhållandet mellan Östersjöstiftelsen och Södertörns högskola. Jag har kallat det för ett tvångsäktenskap som det inte gick att komma ur överhuvudtaget.

Alf W. Johansson

Tack. Du, Håkan vill kanske hänga på här?

Håkan Gunneriusson

Ja, just det. Det är ju klart att det är kanske smidigt med den här övergången mellan olika idéer, men det behöver ju inte vara osmidigt bara för att det är en viss diskontinuitet i utvecklingen. Med tanke på att det centrala campus som skulle vara på Kvarnholmen eller i Hammarbyhamnen någonstans, det var ju den som skulle ha mer samhällelig, mer humanistisk inriktning. De här två andra campus skulle ju ha teknisk respektive medicinsk inriktning och det skulle göra att Östersjöstiftelsens medel skulle egentligen förvaltas av den campus som var inne i stan och det är klart att vi då skulle ha fått något helt annat... Vi skulle ju ha fått mer av den här MIT-idén helt klart. Det skulle ha varit en helt annan högskola, inte en regional satsning utan man skulle ha den här sektorsforskningen vid sitt huvudcampus. I stället fick man den här regionala satsningen för att få en viss typ av studenter, kanske sådana som inte kom från studievana miljöer osv.

Så sektorsstudenter och att högskolan har sektorsforskning, det är inte säkert att de två matchar varandra ens. Så det är klart att det är en annan högskola.

Carl Tham

Jag vill bara säga att jag hade många debatter med Per Unckel under min tid som utbildningsminister. Vi hade aldrig någon kontrovers om den här högskolan, vad jag kan påminna mig. Annars fanns det många tillfällen till det, men det tror jag inte och därför tror jag i själva verket, den där MIT-idén, det var ju en förflugen tanke, jag menar att även om man hade gjort det, så hade det aldrig blivit MIT av det. Det kan jag lova. Då talar vi om helt olika dimensioner. Per hade varit i USA, det där var aldrig överhuvudtaget aktuellt. Det är klart att det såg stilig ut, bara tanken på att flytta på konsthögskolorna är en mardröm, att få dem att samsas och lägga sig på ett och samma ställe. Vi försökte det senare och det gick ju fullständigt åt helvete. Att få dem att komma dit bara hade tagit all vår kraft. Dessutom så var det ju inte alls det som var problemet i Stockholm. Att få någon konstnärlig eller allmän högskola som var inriktad på Östersjön, det var på något sätt aldrig aktuellt. Jag betraktade det bara som ett hugskott.

Inge Jonsson

Tanken var ju att man just skulle förena ett campus med en konstnärlig högskola, deras lokalproblem var ju aktuellt för tillfället. Att det sedan inte går att flytta på dem i Stockholm, när det organisatoriskt går alldeles utmärkt, i alla fall har gått i Göteborg och Lund, är en annan sak.

Carl Tham

Det är ett faktum.

Inge Jonsson

Ja, det är ett faktum. Det var ju tänkt att även Lärarhögskolan skulle till Kvarnholmen. Då hade det ju blivit ett storhotell på Kvarnholmen.

Gunnel Stenqvist

Det fanns en pedagogisk tanke i att sammanföra de konstnärliga utbildningarna med lärarutbildningarna nämligen att dessa skulle befruktas med kreativitet. Till problemen med lokaliseringsalternativet Kvarnholmen hörde transportproblemen. Kreativiteten i det fallet var det inget fel på. Det diskuterades linbanor mellan Kvarnholmen och Slussen. /Fniss/ Det var så. Erik Langby, moderat kommunalråd i Nacka var starkt drivande i detta lokaliseringsalternativ liksom Konsum som ägde fastigheterna.

Per Thullberg

Det är ju alldeles riktigt att det här har varit en löst fogad organisation men det påpekades ju också i utredningen som kom i slutet på 90-talet med anledning av att högskolan hade dåliga finanser. Då påpekades ju just den här dualismen, att det finns en stiftelse som ska finansiera en stor del av högskolans verksamhet men att högskolan inte har kontrollen över det utan då föreslår utredningen att det ska bli en personunion mellan styrelserna och det är det ju till stor del nu, alltså det är samme ordförande i högskolans styrelse och i Östersjöstiftelsens styrelse och många av ledamöterna är desamma för att knyta de här sakerna tillsammans.

Sedan är det då ändamålsparagrafen för Östersjöstiftelsen som ju har varit besvärliga att hantera om man ska bygga upp en grundutbildning som är så vid som den som Södertörns högskola har. Det är ju inte utan att man har funderat på begreppet permutation. Är det möjligt att permutera? Att säga att stiftelsen inte kan leva upp till sitt ursprungliga ändamål och därför kan man ändra stadgan. Den möjligheten fick vi väldigt snabbt klart för oss att det var uteslutet. Så länge som pengarna går att använda till Östersjöforskning vid Södertörns högskola så går det inte att permutera.

Det som är lite gummiartat i beskrivningen där i ändamålsparagrafen är ju detta med akademisk infrastruktur. Vad är detta? Inge sa själv här att man kände inga betänkligheter, när det gällde att finansiera aulan eller biblioteket. Det är så påtagligt akademiskt inflytande,

men: Är en investering i professors forskningstid en investering i akademisk infrastruktur? Är en investering i forskningsinstitutet, alltså de olika institut som finns här en investering i akademisk infrastruktur? Det är ju en fråga för Östersjöstiftelsens styrelse att ta ställning i de konkreta fallen. Det finns ingen naturlag som styr det där utan det är ju en uppfattning om vad som är tanken bakom stiftelsen som ska vara vägledande och där får vi ingen bestämd, absolut vägledning.

Jag har tänkt så här ungefär, att när nu den där propositionen kommer och en del av löntagarfonderna används till Östersjöstiftelsen och inte till annat, att det var ju ett sätt att sälja in den här idén vid den tidpunkten eller i den politiska situationen. Hur skulle man kunna realisera en del av löntagarfondpengarna för en speciell högskola, när alla andra högskolor runt om i landet inte hade ett öre i fakultetsmedel. Alltså, Mitthögskolan med 10.000 studenter i Örebro, Karlstad, Växjö, alla var på utbildningsministern om att få fasta forskningsresurser, men man ville ge det till Södertörns högskola därför att detta var ett projekt som hade så stor regionalpolitisk betydelse. Då gick det att motivera det här med den här skrivningen. Man sålde in den politiskt, det blev ingen strid om det.

Alf W. Johansson

Men, Carl Tham, det genomfördes ju en permutation, när det gällde styrelsens medlemmar och du sa att regeringen gillade inte det här med stiftelsen. Varför gick man inte vidare och vidgade, tog bort de här begränsande skrivningarna?

Carl Tham

Det gick inte. Det var helt enkelt så att stiftelselagen och stiftelserna var så konstruerade att det gick inte att förändra stiftelsens ändamål. Det utreddes oerhört grundligt innan vi kom fram lite motvilligt till den slutsatsen. Problemet var ju också det att vid den här tidpunkten så var det ju stora besparingar som skedde i Sverige, vi hade 13% budgetunderskott 1994 och besparingarna slog ju överallt och även på

universitet och högskolor och även på forskningen. Vi ville ju då föra över resurser från stiftelserna till forskningen för att inte forskningen skulle drabbas och det var också då ett väldigt problem genom ändamålsbestämmelserna. I någon mån så lyckades detta lösas genom att vi kunde ändra på själva tillsättningen av styrelsen. Det hade man inte tänkt på när man gjorde skisserna. Då kunde vi nybesätta stiftelserna med personer som var intresserade av att hjälpa till med det här, bl.a. kom det in folk från Forskningsrådet. Inge satt kvar och även andra styrelseledamöter i Östersjöstiftelsen, vad jag kan påminna mig. Vi betraktade inte den i det här sammanhanget som något problem, utan tvärtom som en viktig samarbetspartner men de andra var ett problem och så ändrades styrelsernas sammansättning och där kom Forskningsrådets huvudsekreterare in i det här och genom det så var det möjligt att i viss mån kompensera det stora – ja, stora och stora – men det bortfall av forskningsmedel som ägde rum under de här åren. Men det gick inte att ändra på själva ändamålsbestämmelserna. Hade det gått så hade naturligtvis gjort det, absolut. Det var vår första inriktning, att vi skulle göra det.

Alf W. Johansson

Hur upplevde du det? Kände du att det var ett slags politikens intrång på den vetenskapliga autonomins område, att ni blev överkörda där av politiken?

Inge Jonsson

Det gjorde jag naturligtvis allmänt sett. Men jag minns mycket väl, när jag fick frågan om det här. Det var Göran Löfdahl som lite pikant hade varit min elev, när jag var lärare i Södra Latin.

Carl Tham

Även jag var din elev! /skratt/

Inge Jonsson

Vilket möjligen gav mig en fördel gentemot andra rektorer. /skratt/ Göran hade jag när jag undervisade i tredje ring. Har man haft det så tar man inte folk på samma allvar. /skratt/ I alla fall så bjöd han mig på lunch för att resonera om det, jag utgick ifrån att det här är väl tack och farväl nu. Han frågade mig om jag ville vara kvar och då sa jag ja, men då får ni inte flytta på någon annan heller utan jag är kvar om det är samma styrelse som förut. Men min hustru hade ju varit styrelseledamot den första perioden och det tyckte vi nog egentligen båda två att det var lite konstigt så den damen fick offras. I övrigt stort sett oförändrat. Därför upplevde inte jag det här som något problem och framför allt därför att det var tydligt att det inte var en politisk önskan bakom. Det blev ytterligare någon ledamot men det var inga problem, som jag upplevde det.

Får jag säga en sak till om det här med stiftelsen som Christian har varit inne på. Det är klart att Östersjöinriktningen har varit ett problem, delvis därför att folk från hela landet hörde av sig till mig om villkoren för att söka pengar ur den här stiftelsen. Det var ju i och för sig lätt att svara på, det gick bra endast under förutsättning att de var anknutna till Södertörns högskola men det var ju lite tidsödande om inte annat.

Det andra var faktiskt lite internt, om vi ska vara ärliga, inom styrelsen för vi hade ju företrädare inom styrelsen som var väldigt inriktade mot Östeuropa, f.d. ambassadörer och annat i de här länderna, inget ont om ambassadörer /skratt/, men så var det och då fick man även där tala om att vi kan inte göra någonting utan att Södertörns högskola är involverad.

Jag upplevde inte problemen som så stora att klara av, när det gällde 40 miljoner eller vad det var som vi hade, men nu när jag hör att det rör sig om fyra gånger så stora pengar, då kan jag förstå att det kan bli problematiskt att finna en vettig avsättning. Samtidigt tycker jag, det har jag tyckt ända sedan jag lämnade Stockholms universitet, att man borde koncentrera Östersjöforskningen inom den här regionen.

Men att flytta på en institution från Stockholms universitet är inte så lätt och jag tänker inte föreslå det. /skratt/ även om det skulle vara logiskt.

Alf W. Johansson

Jag tänkte att även publiken ska få tillfälle att komma in med frågor innan det här vittnesseminariet avslutas. Det är fritt om ni har någonting att fråga panelen om som ni tycker är oklart i det som hittills framkommit.

Jan Böhme

Jag har en fråga här. Vi var inne på det här med tillkomsten av det naturvetenskapliga rådet och näringslivets synpunkter. Åtminstone för mig, jag kom alltså in vid högskolan direkt, när den startade 1997, så hade jag en känsla av att jag kom in i en verksamhet och då fanns det, det skulle vara utbildning i kemi, nukleärbiologi, det fanns 10 miljoner i fakultetsmedel, det fanns 9 miljoner i KI-medel, som nu skulle finansiera forskarutbildning vid Karolinska Institutet. Det var först efter det att jag kom in vid högskolan, när den startade, att då hände det plötsligt någonting med det här med Landstingets engagemang, Jan-Åke Gustafsson hade någon typ av begravning för Landstinget, osv. Jag fick inte riktigt intrycket av att de här sakerna var ihopkopplade, när jag hör er. Fanns det ett större samband mellan det här än vad jag, när jag kom in, insåg eller var det så att man först hade tänkt en sak, nämligen en hårt knuten utbildning med begränsat innehåll och sedan tänkte sig någonting helt annat eller var det någonting som hela tiden låg i pipeline?

Ja, biologiutbildningen kom alltså efter de två första, som jag aldrig lyckas lära mig uttala, men som blandar kemi och biologi på olika ledder, de fanns med i resan och hjälp mig om jag säger fel, men vi hade laboratorierna igång oktober/november 1996 eller någonting sådant. De rullade och gick och det var dessa som vi satt och räknade på och inte fick ihop. Sedan hände det någonting som jag inte heller

vet hur och vad, men jag blev inbjuden till Landstingshuset, där jag fick då det här i knäet med en biologutbildning som skulle finansieras av Landstinget. Det var på gränsen till ”an offer you cannot refuse”.

Per Thullberg

Bakgrunden var, tror jag, en resa som Jan-Åke Gustafsson anordnade med landstingspolitiker och även förvaltningsmänniskor i Landstinget till USA på hösten 1996. Det hade man gjort regelmässigt, någon är finansierad, grundfinansierad med 100 miljoner cirka om året från Landstinget som en stor regional satsning men också som en satsning för att öka den medicinska forskningen i regionen och få avknopningsföretag. Men då kommer Bosse hem uppfylld av intryck från denna resa och bl.a. hade man då sett på den nya biologin. Både han och Ralph Lédel var väldigt överens om att detta borde in på Södertörns högskolas utbildningsprogram. Vi hade en styrelsekonferens, ett internat här ute, i Ballingsholm, i februari eller något sådant 1997, där Bosse pratade om det här.

Initiativet kom från den där resan och Landstinget ställde upp med 50 miljoner kronor. Tanken var ju då att med den här bredden inom naturvetenskap, alltså både en viss bredd men framför allt en bred grundutbildning som skulle leda fram till magisterexamen och vi skulle ha disputerade docentkompetenta lärare som också hade forskning inom ramen för sina tjänster, då skulle vi vandra den här vägen fram till universitet väldigt snabbt. På det här första internatet la jag fram ett förslag till hur det skulle se ut under en sexårsperiod, vilka ämnen som skulle bli magisterämnen och hur vi skulle börja forskarutbildningen osv. Resultatet blev ju då den här universitetsansökan, som då gick i tiden men sedan förändrades den politiska ledningen. Hade Carl Tham varit på plats, så hade allt sett annorlunda ut. /skratt/ Men det stoppades in en ny politisk ledning 1998, som säger att det blir inga fler universitet och sedan har vi haft en dialog om det här med departementet och hur vi ska hantera det. Just i dagsläget så är det

ju uppenbarligen på det viset att departementet icke anser sig kunna ta över den finansiering av naturvetenskaplig forskning och utbildning som låg i överenskommelsen med Landstinget 1997.

Gunnel Stenqvist

Precis så var det ju. Grundtanken var ju som jag framhöll tidigare att det nya lärosätet skulle vara precis lika ”fint” som Stockholms universitet, dvs. få universitetsstatus och få rätten att själv examinera doktorer. Inte minst för att dessa lärosäten hade samma profiler/vetenskapsområden – nämligen humaniora/samhällsvetenskap och naturvetenskap. Det var mycket viktigt också för Landstinget som satsade så mycket pengar här. Därför är det som sagt obegripligt att regeringen fortfarande inte prövat universitetsansökan.

Alf W. Johansson

Time is flying. Det går mot sitt slut. Jag vill bara ställa en fråga till Carl Tham som utbildningsminister med anledning av ett uttalande som jag läste i Universitetsläraren igår. Du talade ju inte bara om utbildningspolitik utan du talade om ”kunskapspolitiken”. Den måste vara mer aktiv, ett uttryck för det var kanske framdrivandet av den här permutationen, när det gällde Östersjöstiftelsen. Jag skulle vilja fråga: Upplevde du inte en konflikt där mellan universitetens och kunskapens rätt till autonomi? Universiteten skulle utgöra ett slags vakthållare kring de vetenskapliga sanningarna och detta har krävt ett slags distans och autonomi. Måste inte politiken iaktta en viss försiktighet, när den griper in i själva processen hur kunskap kommer till?

Carl Tham

Ärligt talat kommer jag inte ihåg i vilket sammanhang jag talade om kunskapspolitik.

Alf W. Johansson

Du säger så här i Universitetsläraren: ”Därför är min slutsats att akademierna hela tiden måste utsättas för ett starkt politiskt tryck utifrån”.

Carl Tham

Ja, det är sant. /skratt/ Men akademierna har ju aldrig förnyat sig själva. Det kan man ju se i svensk universitetshistoria, att det har varit på det sättet att när någonting nytt ska hända när det gäller institutioner... Alltså vetenskapen förnyar samhället hela tiden, men de vetenskapliga institutionerna och universiteten har nästan alltid varit på den linjen att de har försökt att hålla tillbaka förändringar. Alla högskolor och universitet i Sverige har tillkommit på initiativ utifrån, kan man säga. Möjligen Uppsala genom teologi kan man undanta, men redan Lunds universitet kom ju till genom Karl XI:s försvenskningspolitik i Skåne och sedan har det varit på den vägen hela tiden med Göteborgs och Stockholms högskolor etc.

Ska det ske någonting med akademierna så måste det vara ett tryck utifrån, men det är en helt annan sak, enligt min uppfattning, än frågan om hur kunskap genereras. Det måste ju ske på akademiens egna villkor. Jag menar att den största och bästa garanten för det är ju staten genom lagstiftning och genom att man garanterar denna vetenskapliga frihet och utveckling. Det största hotet idag mot denna utveckling är om staten inte kan uppfylla sina förpliktelser genom finansiering och universiteten blir i allt större utsträckning beroende av framför allt näringslivet. Det är ett hot mot vetenskapens frihet.

De som talar för vetenskapens frihet tänker nästan alltid i de här termerna av att det är staten som är hotet och visst finns det exempel på det i totalitära regimer osv., men inte i demokratier. I vårt samhälle och i många andra samhällen också, förvisso, så är hotet mot den vetenskapliga friheten att det kommersiella trycket på universiteten är så oerhört starkt. Man är beroende av detta och att det i sin tur kan korrumpiera vetenskapen. När jag talar om trycket, så menar jag precis som jag sa men jag menar också att det är oerhört viktigt för

staten att garantera denna frihet och då måste man också vara beredd att inom rimliga gränser och de ramar man kan utnyttja det också finns resurser så att inte vetenskapens utveckling blir helt beroende av ekonomiska krafter utifrån eller andra krafter också för den delen, religiösa eller vad det nu kan vara.

Alf W. Johansson

Tack för de synpunkterna och det får bli de avslutande orden på detta seminarium.

Jag vill tacka panelen för att ni har ställt upp på detta intressanta och upplysande seminarium. Jag vill också tacka publiken, som har kommit med frågor. Jag önskar er väl mött till hösten, när vi kanske ska diskutera visionerna. Tack så mycket. /applåder/

Vittnesseminarium vid Södertörns högskola 1 december 2004

Varför blev det så? Södertörns högskola under de första åren – vision och verklighet

Samtalsledare:

Alf W Johansson

Magdalena Nordenson

Vittnen:

Maria Bölzner

Ulf Ericson

Lennart Hellspong

Per Larsson

Lisa Öberg

Kjell Östberg

Alf W. Johansson

Vi hade i våras ett seminarium som handlade om Södertörns högskolas tillkomst: Varför är vi här? hette det. Nu ska vi ta upp den här frågan: Vad var det som hände sedan?

Varför blev det så? har vi kallat det här seminariet. Det ska handla om Södertörns högskola under de första åren, vision och verklighet. Hur startar man en ny högskola? Hur gick det till, när man skulle överflytta de föreställningar och visioner som fanns i utredningar och i PM till handfast verklighet? Hur rekryterade man lärare till den här högskolan? Vilka svårigheter ställdes man inför?

Vi har lyckats samla en, som jag hoppas, mycket representativ samling personer, som alla tog en synnerligen aktiv del i högskolans utveckling under de första åren. Jag ska bara kort presentera personerna i vittnespanelen.

Längst bort från mig sitter **Kjell Östberg**, som är professor i historia och forskningsledare vid Samtidshistoriska institutet och som var en synnerligen drivande person vid Södertörns igångsättningsfas.

Vid Kjell sitter **Lisa Öberg**. Hon var en mycket aktiv och drivande person i inledningsskedet och var bl.a. sysselsatt med att starta det som blev Demos, DEt MODerna Samhället. Lisa är nu prefekt för Institutionen för medier, konst och filosofi.

Sedan har vi **Lennart Hellspång**, professor i retorik, som var med från första början och aktiv när det gällde uppläggningsen av svenskundervisningen här vid högskolan.

Bredvid Lennart sitter **Maria Bölzner**, som vi har bjudit hit för att vi också ska få med studentperspektivet. Maria tillhörde den första studentkullen här och drogs mycket tidigt in i studentpolitiskt arbete och var även under åren 1999 till 2000 ordförande för studentkåren.

På Marias andra sida har vi **Per Larsson**, f.d. informationschef här på högskolan. Vi har satt upp lite av hans verk här. Han var ju den som i hög grad bidrog till att forma bilden av högskolan utåt.

Bredvid Per sitter **Ulf Ericsson**, den person som var projektledare och koordinatör vid uppbyggnaden av bl.a. lärarutbildningen i Telge. Ulf arbetar fortfarande här på högskolan.

Det här seminariet är upplagt såsom alla de här vittnesseminarierna brukar vara. Först får var och en av paneldeltagarna tillfälle att ge en presentation och ta upp vad de själva tycker är minnesvärt från denna första tid. De är således här som historiska vittnen. De har ungefär 12 à 13 minuter var på sig, men Kjell har jag lovat att han ska få lite extra tid, därför att han ska ge en lite allmänt hållen bakgrund också.

Kjell Östberg

Hösten 1995 arbetade jag på Stockholms universitet, jag hade just fått ett lektorat, och jag hade fått forskningsresurser för sex år framåt, men ändå så tvekade jag inte ett ögonblick, när Pelle Thullberg frågade om jag ville vara med och bygga upp en ny högskola söder om stan. En sådan chans får man väl bara en gång i livet, tänkte jag och det tror jag fortfarande stämmer. Det betydde att jag vid årsskiftet 1995/1996 rekryterades som sekreterare i den arbetsgrupp, som skulle förbereda utbildningen det första året vid högskolan. Sedan under våren tillsattes jag också som kollegieföreståndare för Kollegiet för grundutbildning, det betydde att jag skulle fortsätta att ha ansvaret för utbildningen, jag blev det som idag kallas dekan.

Men hur skulle man då gå tillväga för att bygga upp den nya högskolan? Som framgick vid det seminarium som vi hade i våras, så togs beslut om Södertörns högskola av riksdagen i maj 1995. Riktlinjerna hade då framför allt utarbetats av en organisationskommitté, där Göran Löfdahl, som var statssekreterare under Carl Tham var ordförande och John Fürstenbach var huvudsekreterare. Det var de allmänna linjerna.

När det gällde innehållet i utbildning och forskning, så spelade utbildnings- och forskningsgruppen med Inge Jonsson, som just hade avgått som rektor vid Stockholms universitet, som ordförande en viktig roll. Sedan under våren 1996 gick ansvaret över till en mer operativ grupp med förankring vid Stockholms universitet, där Kerstin Sahlin Andersson var ordförande och jag sekreterare. Det var där de konkreta planerna utarbetades. Det dokument, som vi hade att gå till och som sammanfattade riktlinjerna som organisationskommittén och riksdagen genom sitt beslut fastställt var framför allt den s.k. ”Faffen”, alltså den Fördjupade Anslagsframställning, som organisationskommittén lämnade in till regeringen våren 1996.

I korthet: Högskolan skulle präglas av scholarship, alltså hög akademisk kvalitet. En hög andel disputerade lärare eftersträvades. Målet var att uppnå universitetsstatus i början av 2000-talet

Den skulle bidra till bredda rekryteringen till högre utbildning från studieovana miljöer. Den skulle känna ett särskilt ansvar för att rekrytera nya grupper av studerande i det mångkulturella södra Storstockholm. Den skulle arbeta mångvetenskapligt, med disciplinär förankring. Den skulle ha en internationell inriktning. Verksamheten skulle ha en stark forskningsanknytning, vilket skulle möjliggöras genom Östersjöstiftelsen. Lärarna skulle ha reellt utrymme för egen forskning, kvalificerade forskare skulle aktivt delta i grundutbildningen. För att uppnå de satta målen var det ”mindre lämpligt att bygga upp ämnesinstitutioner och en traditionell fakultetsstruktur”. Målen sammanfattades sedan av oss i de stolta parollerna Mångvetenskaplighet, mångkulturalitet och medborgerlig bildning.

Hur resonerade vi när vi skulle omsätta detta i praktiskt verksamhet? När det gällde den första uppgiften, att känna särskilt ansvar för att rekrytera nya grupper av studerande i söderort, som det hette i pappren, var de här problemen välkända. Det var betydligt lägre övergång till högre utbildning från södra Storstockholm än från de flesta andra områden i landet. Uppgiften ställde vi ungefär så här: ”Hur ska vi sänka den sociala tröskeln till högre studier och kompensera för den brist på studietradition och vana vid akademiska miljöer som finns hos många studiebegåvade ungdomar som kommer från studieovana miljöer?”. Till det fanns ju ingen universallösning utan vi sökte oss fram med flera alternativ. Ett första sätt var högskolans placering. Att lägga den i ett nybyggt förortsområde i södra Stockholm skulle förhoppningsvis göra det här steget att korsa såväl geografiska som klassmässiga gränser mindre dramatiskt.

Ett annat uttryck för strävan att öka rekryteringen av studenter med invandrarbakgrund var parollen att högskolan skulle vara en mångkulturell högskola. Det här var inget entydigt eller okontroversiellt uttryck, men det sågs ändå som ett slags försök att markera högskolans öppenhet mot olika kulturer i vid mening och låta denna inriktning komma till uttryck i undervisning och i lärarkårens och studentkårens sammansättning osv.

Det viktigaste sättet, kan man säga, för att underlätta rekryteringen som vi diskuterar, var att lägga särskild omsorg vid hur studenterna introducerades till sina högskolestudier, att just kompensera den brist på kulturellt kapital som studenter studieovana miljöer har. Ett nyckelord var ambitionen att ge alla våra studenter det som kallades ”en allmän medborgerlig bildning på akademisk nivå”. Det var ett uttryck som av ingen tillfällighet alls var lånat från den svenska folkhögskolan, som ju länge hade haft hand om medborgerlig bildning. Men det unika med folkhögskolan var att samtidigt som man hade ambitionen att ge sina elever det klassiska kulturarvet också gav de studerande redskap för ett förändringsarbete

En inriktning på bildning har numera blivit populärt och det reser omkring gurus som talar om vikten av att ekonomer läser skönlitteratur osv. Det är visst viktigt, men vi hade en betydligt bredare definition av bildningsbegreppet. Bildning skulle förutsätta kunskaper om det förflutna och samtiden och skulle kunna leda fram till ifrågasättanden och förändring.

Det var också en medveten strategi att inte satsa på specialkurser för svaga studenter eller invandrarestudenter eller att på olika sätt peka ut problemgrupper, som ofta verkar stigmatiserande. I stället införde vi t.ex. Lennart Hellspongs geniala idé om språkverkstäder, som vi kommer att prata mer om senare och ett akademiskt startår och introduktion till högskolestudier som Crister Skoglund och Fredrika Björklund drog igång. Det var ett uttryck för ungefär samma sak.

Den här bildningstanken lät sig väl kombineras med en annan utgångspunkt för högskolan nämligen att utformningen av kurser och program skulle, som Den fördjupade anslagsframställningen, ”Faffen”, uttryckte det, utgå från ett multidisciplinärt betraktelsesätt. Det blev en central del av den pedagogiska vetenskapliga grundsynen, framför allt kanske det uttrycks i Demos, som Lisa kommer att berätta mer om, men inte bara där. Vi sa ungefär så här: För att förstå och utforska centrala samhällsfenomen är det av avgörande betydelse att söka kunskaper, teorier och metoder inom en rad olika discipliner, vetenskapliga skolor och inriktningar. Vi eftersträvade ett

mer öppet universitet där revirtänkande och ytterst snäva gränser ersattes med ett öppet vetenskapligt samtal. Nationalekonomer, företagsekonomer, statsvetare, socionomer och historiker som samarbetar producerar t.ex. bättre ekonomisk teori än universitet där de sitter i var sitt hus och aldrig möts. Det var på samma sätt viktigt att försöka ge studenterna redskap och förstå en komplicerad verksamhet och motverka fragmentisering och som kan leda till fördummande förenkling som ofta blir fallet när ett ämne eller en inriktning dominerar.

Tanken var att den här idén skulle gå igen i alla de program och utbildningar som vi startade. Det var självklart att satsningen på att bredda rekryteringen på inget sätt skulle stå i motsättningen till att skapa en kvalitativt högstående högskola. Det handlade inte om att sänka nivån. De som hade gått igenom det gemensamma introduktionsåret hade inte lägre kunskaper än andra utbildningar utan definitivt tvärtom. Studenterna fick med sig redskap som studenter inom andra utbildningar fick först senare.

För att realisera dessa uppgifter var det vidare mindre lämpligt att bygga upp ämnesinstitutioner och en traditionell fakultetsstruktur. Inge Jonsson, lyfte fram det här på det förra vittnesseminariet, när han sa: ”När det gällde själva uppbyggnaden av utbildning och forskning så hade jag ju också negativa erfarenheter från universitetsstrukturen, med institutioner och fakulteter, det har den avgjorda nackdelen att det bygger upp murar, som nästan är omöjliga att komma över, att komma igenom eller att riva. Det är ett välkänt faktum att många vällovliga försök att bygga mångvetenskapliga miljöer har stupat på institutionella gränsdragningar och revirstrider. Därför valde då Södertörns högskola en modell som inte byggde på traditionella discipliner.

För planering och genomförande av undervisning inom grundutbildningen ansvarade ett kollegium, ett undervisningskollegium, där alla lärare deltog. På samma sätt organiserades och leddes forskningen av ett mångvetenskapligt forskarkollegium. Där var Helmuth Müssener föreståndare För personalfrågor och budget ansvarade särskilda administrativa avdelningar. Också när det gällde den fysiska planeringen var ambitionen att utforma högskolans byggnader på ett

sätt som underlättade möten över ämnesgränser och där fick vi en fantastisk möjlighet, trodde vi i alla fall, genom att det här skedde parallellt med en arkitekttävling, där vi skulle ha möjlighet att förverkliga de visioner vi hade på ett konkret fysiskt sätt. Vi ville inte ha några stora monumentala hus, inga långa korridorer, inga förutsägbara rörelsestrukturer. Istället ville vi bygga lokaler för oväntade möten, skapa akademiska köksbord, där vi kunde mötas.

Naturligtvis spelade lärarrekruteringen en avgörande roll. Hur skulle man kunna skapa ett dynamiskt lärarlag för undervisning och forskning? Det var viktigt att kunna kombinera detta. Alla lärare utlovades från början minst 25 % forskning – så stod det i alla annonser från början – men målsättningen var att alla skulle få 50 %. Alla forskare, även alla professorer, skulle också undervisa i grundutbildning. Rekruteringen var ju en enorm process i början. I uppmärksammade annonser hösten 1996 sökte vi ett 50- 60-tal lärare på en gång och det var rekordstort intresse. Ingen utlysning har fått så mycket respons. I historia fick vi 72 ansökningar till lektoraten. Det är fullkomligt världsrekord, åtminstone i Sverige, fortfarande. Men hur skulle vi kunna få ett lärarlag som avspeglade våra målsättningar. Att vi skulle ha en jämn könsfördelning var självklart och det tillämpades också, positiv särbehandling i annonserna, tror jag. Men det var också viktigt att vi hade en riktig åldersspridning och skulle vi ha en mångkulturell högskola, så skulle det också vara en etnisk spridning bland lärarna. Var det möjligt? För att avgöra det så bjöd vi hit Diskrimineringsombudsmannen för att undersöka om det var möjligt att tillämpa någon form av positiv etnisk särbehandling. Vi fick faktiskt några knep av honom om hur man skulle kunna göra. Men vi behövde aldrig använda dem, för vi lyckades få ett utmärkt lärarlag med stor mångfald utan de här speciella knepen.

Det här vittnesseminariet ska ju inte handla om: ”Varför gick det på detta viset?” Men ändå kan jag inte låta bli att ställa frågan: Vad blev resultatet? Hur såg det ut efter några år?

Jag skulle vilja säga att på många sätt så var vi mycket framgångsrika. Vi blev snabbt både kända och erkända som en uppklämt högskola och placerades kvalitativt nästan omedelbart i utrymmet alldeles under de största universiteten. Vi lyckades med vår strävan att få en annan image, att sänka trösklarna, inte kunskapsmässigt men socialt och kulturellt. Vår mångvetenskaplighet och vår mångkultur uppmärksammades på många olika sätt.

Ansökningstrycket var väldigt högt och vi lyckades också med rekryteringen, att bredda rekryteringen, hälften av studenterna kom från södra Stor-Stockholm. Redan från början var ungefär en tredjedel av studenterna med invandrarbakgrund, ingen annan svensk högskola hade kommit i närheten av den siffran. Det här var någonting som uppfattades som positivt. 40 % av studenterna kom från hem där ingen av föräldrarna hade högskoleutbildning. Det var också ett tecken på att vi hade lyckats.

Det var alltså påtagligt lätt att rekrytera kvalificerade lärare. Vi hade högre andel docenter som undervisande lärare än något annat universitet eller någon annan högskola. Utvärderingarna i början visade att studenterna var nöjda med sin undervisning.

Men det fanns naturligtvis också problem. Resursbristen t.ex. Från början hade Södertörns högskola faktiskt rykte om sig att vara en rik högskola. Vissa fick för sig att här fanns det hur mycket resurser som helst. Vi som fanns på plats visste ganska snart att det inte stämde. Högskolan fick, för att starta den här verksamheten, ett extra bidrag på 20 miljoner kronor i tre år. Det är en fullkomligt löjlig summa för att täcka allt vad det kostar att utveckla nya kurser, skaffa nya lokaler, köpa datorer, rekrytera personal osv. Det var alltså en fullkomlig fantasiumma för att täcka alla de merkostnader som skulle till. Vi hade ju dessutom naturvetenskap, som kom att kosta mer pengar än det var tänkt. Samtidigt så skedde en allmän neddragning av resurser till universitet och högskolor över hela landet. Det här kom att drabba oss dubbelt efter några år när det lades till det ackumulerade underskott vi skaffat oss under de första åren.

Vi hade naturligtvis en rad inkörningsproblemen med provisoriska lokaler, datorer som skulle fungera osv. som man alltid har. När det gäller lokalfrågan blev vi överkörda. Vi fick inte de här spännande husen som skulle avspegla vårt mångvetenskapliga tänkesätt, de här dynamiska mötesplatserna, utan vi fick något som närmast kan beskrivas som Frescati fast med ”krok” fast naturligtvis mycket snyggare än Frescati.

När det gällde forskningen, så visade det sig att målsättningen att alla skulle ha 50 % forskning ja, inte enslöftet att alla skulle ha 25 % forskning gick att genomföra. Framför allt skulle jag emellertid vilja understryka att uppbyggnaden av högskolan skedde i ett fullkomligt orimligt tempo. Julen 1997 gjorde jag en rapport till högskolans styrelse, då hade vi varit igång i ett och ett halvt år. Av den framgår det att bara sedan augusti det året hade vi anställt 100 nya lärare, som hade gjort 120 nya kursplaner. Var och en vet hur lång tid det tar att göra en kursplan. Här var nu hundratals lärare som kom från Malmö till Östersund som träffades för första gången och som skulle arbeta fram nya kursplaner för nästan all undervisning, läsa in litteraturen och sedan genomföra kurserna – på en gång. Mångvetenskapen förutsatte att man arbetade över ämnesgränserna, en för många ny erfarenhet. Lokalbristen var permanent, schemastrul hade vi, och alla administrativa rutiner skulle byggas upp från grunden samtidigt. Detta var inte möjligt att genomföra och ändå gjorde vi det. Det var ett under att vi lyckades. Och alla som var med, det gäller både lärare och administrativ personal borde naturligtvis få en stor medalj och dubbas till Arbetets Hjältar. Men vi betalade ett väldigt högt pris för det här, för det tog lång tid att hämta sig.

Avslutningsvis: 1998 var några av oss i ledningsgruppen på studiebesök i USA Där fick vi reda på att man samtidigt höll på att planera ett nytt universitet i Kalifornien, och vi kunde se många intressanta paralleller.

I maj 1995 fattade Sveriges riksdag beslut om Södertörns högskola, i maj 1995 fattade Kaliforniens delstatsparlament beslut om att starta det tionde universitetet i Kalifornien; målsättningen var ju att vi skulle

bli det tionde universitetet i Sverige. Det fanns andra likheter. Det kaliforniska universitetet placerades i Joaquin Valley, ett område som hade mycket spanskspråkiga ungdomar med låg rekrytering till högre utbildning. De hade också till uppgift att öka denna rekrytering.. De skulle som vi jobba mångvetenskapligt. De skulle precis som vi starta med 1 000 studenter och ha som målsättning att så småningom ha 10 000 studenter.

Det svenska riksdagsbeslutet fattades i maj 1995, vi startade i augusti 1996. Vi fick 14 månader på oss. I Kalifornien startar verksamheten i augusti 2005. 1998 anställde de de första lärarna, 1999 anställde de den första rektorn. Nu är de flesta lokalerna färdiga, kursplaner är utarbetade och studenterna är rekryterade. Nästa år börjar man! Det ger ett hisnande perspektiv på två olika strategier för att bygga upp ett nytt universitet.

Alf W. Johansson

Tack så mycket, Kjell, för dina inblickar i en kaotisk tillvaro. Varsågod, Lisa.

Lisa Öberg

Då vill jag fortsätta med hur vi skapade vår identitet. Det är ju alltid så att identitet byggs i motsättning till någonting. Att skapa skillnad eller upprätta en skillnad är alltid en del av skapandet av ett något och en existens är alltid förknippad med någonting annat och annorlunda. De där tankarna är ganska välkända nu, men då när vi startade här på Södertörn var de nya i den vetenskapliga världen. Jag tänkte använda den tankefiguren för att undersöka hur vår identitet byggdes upp.

Men först måste jag ändå, eftersom det här är ett vittnesseminarium, säga något om min egen väg hit. Naturligtvis hade förslaget om en ny högskola någon annanstans i Stockholm än på norra Djurgården diskuterats livligt i pressen, men själv hade jag inte egentligen mött det i konkret form förrän på våren 1996. Vid ett visst tillfälle i kafferummet på det sedvanliga doktorandfikat på historiska institutionen Stockholms universitet, torsdag klockan tre, så säger min

handledare Per Thullberg så här: Ja, det är så här att det ska startas en högskola på södra sidan av stan. Är det någon som är intresserad? Jag räckte upp handen. Det var flera som var intresserade och alla de som räckte upp handen den torsdagseftermiddagen fick jobb på Södertörns högskola, så när som på en som var 1500-talshistoriker. (Eftersom den planerade utbildningen skulle fokusera på modern tid, så fick hon inte jobb.) Alla andra kom hit. Det var en viktig episod i det rummet och det var maj 1996.

Ett annat rum som jag minns väldigt väl är ett sammanträdesrum på den odontologiska fakulteten, här på andra sidan Alfred Nobels allé, där träffades vi tolv lärare som skulle bygga upp Demos i en genomträngande eterdoft. Var vi tolv? Tolv apostlar? Jag kan inte säga att vi hade någon Kristus, men man kan ändå säga att vi var brinnande i anden och vi hade en stark tro. Vad var det då vi trodde på? Från början var det ganska vagt, men visionen tog snart form. Den nya högskolan skulle bli bättre och annorlunda och det är väl det senare som är intressant, det annorlunda.

Innan jag går in på det, så ska jag också säga att det finns ett tredje rum, som var viktigt i uppbyggnaden och det var en kursgård där de nyanställda träffades i augusti 1996, ett par veckor innan högskolan skulle dra igång, för att lägga upp utbildningen och författa kursplanerna. Då sammanstrålade de tolv lärarna i augustivärmen på Gotland. Där kom också för första gången de motsättningar fram som skulle komma att präglade uppbyggnaden.

Innan jag går in på det ska jag säga någonting mer om min bakgrund. Jag hade lärarbakgrund, hade arbetat med ämnesövergripande undervisning i Järfälla kommun på 70-talet. Då var den tanken ny i skolan att man kunde släppa på ämnena och arbeta tematiskt. När vi sedan prövade samma sak i Huddinge kommun på 80-talet, då var det nytt i Huddinge med ämnesövergripande undervisning och sedan kom jag till Komvux och Stockholms socialförvaltning på 80-talet. Alla de här ställena gick igenom en process där man försökte integrera ämnena och få en ämnesövergripande, eller som vi sa här, en mångvetenskaplig arbetsmiljö. Så jag kände väl igen den här idén som jag

introducerades i av Kjell Östberg, att vi skulle försöka skapa mångvetenskapliga lärarlag på den nya högskolan. Den erfarenhet jag hade av hur man kan göra, och om hur motståndet brukar gestalta sig, gjorde att idégivaren Kjell och jag, praktikern, fick till uppgift att driva igenom och skapa den här baskursen som fått namnet Demos. Demos stod för det moderna samhället, och folket.

När jag kom var jag doktorand och disputerade i oktober 1996, strax efter att högskolan hade startat. Då hade jag ganska svårt att tala om mina skolerfarenheter, för jag insåg att i den akademiska världen, där jag plötsligt på ett bananskal hade hamnat, så var detta med ämnesövergripande arbete i den obligatoriska skolan ingen merit att yvas över. I stället försökte jag ofta, när vi pratade om mångvetenskaplighet, att leda tankarna till det brittiska collegesystemet och erfarenheter från andra länder med andra lärotraditioner.

Just mångvetenskapligheten visade sig vara en stötesten. När vi träffades på Gotland, innan Demos hade startat, visade det sig att det fanns en liten grupp lärare som hade svårt att omfatta de tänkande som låg till grund för det som skulle vara högskolans flaggskepp, nämligen Demos.

Vad var då Demos tänkt att bli? Det skulle vara en baskurs inom någonting som hette Europa- och PEO-programmen (PEO står för politik, ekonomi, organisation). Demos skulle ge bred, grundläggande kunskap om en rad teman, samtidigt som ämnesinnehållet i temana skulle vara tydligt identifierbart. De som designat kursen hade inspirerats av liknande introduktionsutbildningar bland annat vid Universitetet i Leiden i Holland. Baskursens syfte uttryckes i målsättningen att samtidigt fungera som introduktion till högskolestudier och etablera ett mångdisciplinärt arbetssätt och ge vissa grundläggande kunskaper i centrala ämnen. Studenterna skulle lära sig att läsa kritiskt, och det gällde vetenskapliga texter från olika ämnen. De skulle lära sig muntlig framställning, lära sig söka information, lära sig samarbeta och använda de digitala kunskapsmedierna.

En övergripande idé var alltså, som Kjell redan har varit inne på, mångvetenskaplighet och vi pratar alltså inte om tvärvetenskaplighet utan om mångvetenskaplighet. Ämnena skulle vara tydliga och identifierbara i den här baskursen och ge perspektiv på teman som hette t.ex. Nationalism och etnicitet, Demokratins former, Ekonomisk förändring, Människa och miljö. Kurserna behandlade framför allt samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnen och drevs med lärare från ämnena. (Många sitter här nu och kan kommentera sedan hur det här gick till.) Det byggde på en idé att vi borde leta oss tillbaka till ursprunget för universiteten, idén om en ”universell kunskapsmängd”. Det innebar att undervisningen inte behövde ämnesuppdelas i början av studietiden, utan att man kunde utgå från problemställningar som belystes från olika håll, med hjälp av kunskaper som producerats i en ämnesuppdelad akademisk miljö, och där avsändaren var tydlig. Demokratien som samhällskick kunde på så sätt belysas inte bara av statsvetare, utan även av ekonomer och sociologer.

Vi hade också mycket aktiviteter kring Demos, program, kvällskurser, föredragsserier och så. Det var en oerhört dynamisk tid.

För mig kompletterades den här bilden, som jag omfattade och trodde på väldigt mycket på, av några ”käpphästar” som jag själv hade. Jag vill gärna ha en rytm i veckorna, det skulle finnas ett bestämt upplägg som gick som ett spår hela vägen, och vi skulle få mer personlig kontakt mellan lärare och studenter. Det senare var en målsättning som förenades med idén att vi ville ha en byggnad för högskolan som skulle vara mer tillgänglig för studenterna än vad det hade varit i Frescati.

I den här processen fanns en motsats, en motpol som var närvarande antingen man talade om det eller ej. Man pratade, eller pratade inte, om Stockholms universitet, där de flesta lärare hade kommit från. Vi tyckte att det var gigantiskt, det var kyligt, det var opersonligt. Vi ville skapa en högskola som var lagom stor, vi ville inte bli 35.000, det skulle vara mänskligt och varmt. Vi ogillade de kalla husen i Frescati och odlade i stället en vision präglad av småskalighet och tillgänglighet. Här ville vi ha närhet mellan lärare och studenter och

tillgänglighet. Vi tyckte att det traditionella universitetet gav väldigt fragmentiserade kunskaper, här ville vi i stället ha en mångvetenskaplighet. Om det var ämnesegoism och ämneschauvinism som präglade universitetsvärlden ville vi ha en perspektivering, dvs. hävda idén att varje ämne hade ett eget perspektiv att tillföra. Vi ville inte ha enämnesläsning som man hade traditionellt i Sverige, vi ville ha parallellläsning det vill säga att studenterna läste flera ämnen samtidigt. Vi ville inte ha det individualistiska lärarbetet utan vi ville ha ett samarbete för ömsesidigt lärande lärarna emellan. Vi ville inte ha etnisk mångkultur utan vi ville ha en mångkultur, vi ville inte ha slutenhet utan vi ville ha en öppenhet utåt och inbjudande av gäster.

Som jag ser det kan uppbygganden av högskolan och Demos bara förstås som en kontrast och en reaktion mot den dåvarande universitetsvärlden, och särskilt Stockholms universitet.

Alf W. Johansson

Varsågod, Lennart.

Lennart Hellspong

Lisa pratade om ”Min väg hit”. Då kom jag att tänka också på *min* väg hit. Den är fysiskt påtaglig, helt geografisk. Jag bor nämligen här i närheten, i Tullinge. När högskolan kom till, hade jag redan promenerat förbi den här platsen många gånger. Då låg det ett sjukvårdsgymnasium i den byggnad som kallas för Primus idag, Hus 1, det äldsta huset. Eftersom jag arbetade vid Stockholms universitet på den tiden och fick åka dit med pendeltåg och tunnelbana och trängas med en massa människor både morgon och kväll, så längtade jag lite utopiskt efter något annat. Man kan ju längta efter alldeles omöjliga saker, som att vintern inte skulle vara så lång och annat i den stilen. Och nu inrättades en högskola nära där jag bodde! Jag cyklade förbi en dag och då såg jag en gul skylt, i den här vackra gula färgen, och där står det Södertörns högskola. Men det trodde jag var något skumt. Det kan inte vara på riktigt! //skratt//

Sedan hände mig samma sak som Lisa berättade om. Det var när jag undervisade på Stockholms universitet, på institutionen för nordiska språk. Där hade jag bland annat en kurs i retorik, men det var en ganska liten del av min tjänst. Jag blev tillfrågad om jag ville vara med och hålla en kurs i Praktisk svenska, som vi skulle effektuera för Södertörns högskolas räkning eftersom de ännu inte själva hade några anställda lärare i svenska. Jag skulle ha muntlig framställning, det var lämpligt tyckte man. Intresset var inte så stort att åka hit. ”Men du bor ju där”, sa man till mig. Och det gjorde jag ju. Men jag fattade aldrig att det här skulle bli min framtida arbetsplats. Fast jag fattar extremt långsamt.

Så kom jag hit och det var faktiskt roligt. Fortfarande står det för mig som en symbol för något oprövat och nytt. Jag fick nämligen en lite annan typ av studenter än jag haft vid universitetet tidigare. I utannonseringen av kursen hade det inte blivit riktigt klart vad den gick ut på. Därför var det nästan uteslutande invandrare som hade sökt sig till den. Och många av dem hade påfallande språkproblem. I Muntlig framställning fick de öva sig att göra sammanhängande presentationer på svenska. Jag tyckte att det var jättekul att se hur de klarade det. Jag hade varit lärare i Svenska för invandrare tidigare. Det som skedde nu påminde mig om den tiden. Det var så roligt att se deras självförtroende växa, när de märkte att de även på något brutet svenska kunde hålla engagerande tal. De tyckte att jag var snäll som inte klankade på dem. Här blev andra kvaliteter viktiga än dem som kanske annars räknas i akademisk undervisning.

Då började jag känna att det här är ett ställe där jag skulle vilja vara permanent. Men hur skulle det bli med framtiden för svenska och retorik? I alla fall det senare var ju inte ens etablerat som ämne. Så jag tog och skrev ett brev till förvaltningschefen John Fürstenbach. Då tog jag fasta på att jag sett att högskolan skulle vara medborgerlig. Det måste ju rimligtvis betyda att studenterna får lära sig att tala för sin sak i offentliga angelägenheter. Alltså ska de öva sig i mitt ämne, retorik. Den skulle också vara mångdisciplinär och mångkulturell. Allt det här pekade mot en mycket intensiv träning i kommunikation – över

ämnesgränser och kulturgränser. Det var ungefär de tankar som jag framförde i brevet. Men till en början fick jag inget svar. De är själva inget vidare på att kommunicera, tänkte jag. //skratt// Jag fattar ju nu att alla hade tusen saker att göra, så mitt brev var ju inte det mest högprioriterade. Men efter drygt en månad så fick jag ett svar. Fast det var inte från John Fürstenbach utan från Kjell Östberg, som jag då inte hade träffat. Han föreslog att vi skulle mötas på högskolans restaurang. Att träffa honom blev lite av en uppenbarelse. Det var ett oerhört intensivt samtal vi kom att föra. Wow, tänkte jag, här fungerar personkemin! Vi kom snabbt fram till att jag skulle på något vis dra igång den kommunikationsinriktade utbildningen. Kjell var väldigt beslutskapabel. Det var klart efter den där lunchen, att jag skulle göra någonting här och ta ansvar för att bygga upp svenska i första hand. Och retorik tänkte jag smuggla in.

Det måste jag säga också, fast det ska man inte säga i sin rektors närvaro, att jag är en av de få, jag tror att vi är fyra stycken, som aldrig har fått våra kvalifikationer prövade. Du (vänder sig till Lisa Öberg) pratade om att du halkade in på ett bananskal, det gjorde jag också. Ända fram till julen, nyårsskiftet 1996/97, så var högskolan tydligen formellt en avknoppning från Stockholms universitet, så man kunde föra över tjänsten. Det var högskolans rektors sak att besluta om det. Det var förresten otroligt positivt. Jag hade aldrig ens sett Stockholms universitets rektor mer än avbildad i tidningen och här kommer då rektor Per Thullberg, jag kände faktiskt inte honom till utseendet, men han verkade känna mig när vi stötte ihop första dagen i lärarrummet. Han sa något mycket hjärtligt i stil med ”Men så trevligt att ha storfrämmande!”//skratt//. Va, är jag känd? Det tror jag var någonting som var lockande för fler än mig, man fick ett sådant stöd för sin självkänsla i bemötandet.

Vad jag fick göra för första gången i mitt liv faktiskt, och det var lite sent då, det var att ta ett rejält ansvar för att bygga upp ett ämne och rekrytera personal till det. Det var en dramatisk förändring för mig som kom från en rätt marginell position på Stockholms universitet, på den stora institutionen för nordiska språk där jag kunde komma och

gå utan att det märktes särskilt mycket. Men här fick jag en central uppgift i mitt ämne och fick välja människor till arbetskamrater som jag själv tyckte om och som jag ryktesvis visste var duktiga lärare. Det var en fantastisk chans att få göra det.

Något annat som hände snabbt var det som Kjell berättade om, att kvickt bygga upp nya kurser. På Stockholms universitet var allt väldigt fast och fixerat i sin struktur. Så hade vi till exempel en grundkurs i retorik på 10 poäng. Den hade vi haft i över tio år, tror jag, och det var många som sökte till den, för retorik är ett populärt ämne. Men det blev aldrig någon fördubbling av den eller fortsättning på den. För utrymmet var så trångt att då måste någon annan lärare lägga ner någon av sina kurser. Och då skulle den personen inte hälsa på mig längre, så det gick ju inte. Det var alltså svårt att vidareutveckla retoriken som ett undervisningsämne. Jag tror faktiskt att mitt eget tänkande stagnerade på kuppen. Så det kan på en gång sägas att vad som hände när jag fick vara med om att bygga upp ämnet här, det var den mest explosiva utveckling av mig själv, som jag varit med om. Den kom ganska sent i livet. Jag har aldrig varit så produktiv, aldrig haft så många intensiva samtal, både med kamraterna i mitt eget ämne och med andra kolleger som jag ideligen mötte och diskuterade med i olika sammanhang. Många ser det här som en underbar pionjärtid. Och det instämmer jag i.

Fast vi hade hållit på ett tag var vi ännu så få. Hela personalen, i alla fall alla lärarna, fick plats i ett klassrum. Det skapade en stor intimitet. Man satt alltid och pratade med lärare från andra ämnen, som med dig Lisa. Det var också en härlig upplevelse, inte bara att man fick en känsla av att ”Gud, här kan vi skapa ny kunskap och göra synteser som inte har funnits!” Man blev nästan berusad av tanken på alla möjligheter. Det var som knark. Dessutom kunde man säga vad som helst om sitt eget ämne utan att bli motsagd! //skratt// Det betydde inte att det var någon allmänt okritisk anda, bara en mycket kreativ situation. Förtroende är så otroligt viktigt för att man ska växa. Kunskapen fanns här och man godtog varandra.

Alf W. Johansson

Tack så mycket, Lennart. Nu har vi hört tre representanter för lärarskrået ge sitt perspektiv. Nu kommer det en representant från studentkåren, Maria, varsågod.

Maria Bölzner

Jag ska kommentera hur det var med utbildningen, hur det var med lärarna. Hur var det att komma hit överhuvudtaget? Ja, det var inte det lättaste. Det fanns t.ex. ingen kurskatalog. Jag hade hört talas om att det skulle starta en högskola här. Jag bor i Huddinge och hade småbarn hemma, och tyckte att det här var perfekt. Jag hade tankar på att läsa vidare och skulle ju då söka i landet så där som studenter gör och se var man kommer in någonstans och tänkte: skulle jag inte ha möjlighet att plugga här? Men hur söker man när det inte finns en kurskatalog? Hur får man tag på någon, när ingenting är klart? Hur vet man vad det finns att läsa och hur vet man hur man gör, när man söker? Är man behörig eller inte? Det var inte lätt! Men jag hade lyckats få ett telefonnummer som fortfarande lever kvar, 020-numret.

Jag tillhör det första gänget studenter, men det fanns ju faktiskt ett gäng här redan som föregick oss: de som läste Management i medicinsk teknik. De fanns egentligen redan på plats och var delaktiga i studentrekryteringen. De hjälpte till att bemanna det här 020-numret. Christopher Zielinski var den som jag fick tag på. Han är fortfarande kvar på högskolan, som doktorand. Vi försökte väl traggla oss fram till vilken behörighet man skulle ha för att söka, hur mycket historia jag måste ha läst för att komma in. Men det var inte så noga kanske! //skratt// För in kom jag!

Jag tror inte att jag hade koll på att det här skulle vara något stort och märkvärdigt. Jag skulle läsa vidare och gjorde väl inte så väldigt rationella val mellan olika alternativ, som man kanske inbillar sig att studenter gör idag. Vad är bäst och sämst, och var får man bäst utbildning? För mig var det snarare så att här fanns det någonting som jag ville läsa. Jag kom hit och det var invigning, stort pådrag, journa-

lister och uppståndelse. Jag hade betalt min kåravgift, vilket någon hade talat om att man skulle göra. Jag var ju helt blåbär, när jag kom här! Jag hade aldrig läst tidigare på universitet eller högskola. Direkt när jag kom ut från invigningen intervjuades jag av Svenska Dagbladet. Hur hade det gått för mig att början på högskolan? Jag kände mig som ett frågetecken. Jag försökte svara så gott jag kunde.

Jag vet inte om jag är representativ för det första gänget studenter som kom hit men jag passade väl bra in, eftersom jag inte är svensk medborgare. Jag har alltså invandrarbakgrund, är uppvuxen i de södra förorterna, talade gärna tyska och kom från en akademisk familj. Jag kunde ofta använda mig av de här begreppen, som man talade om. Jag passade bra in på profilen och jag var en duktig student.

Jag började och möttes av en entusiastisk lärarkår. Jag måste säga att jag faktiskt stortrivdes! Det var spännande kurser och det var väldigt nära mellan lärare och studenter. Jag hade väl inte så mycket att jämföra med, men det var verkligen så att man fick spänna bågen högt och anstränga sig. Det krävdes ganska mycket av oss, kände i varje fall jag, men vi stod inte ensamma och den här kontakten mellan lärare och studenter var faktiskt väldigt påtaglig. Det passade mig bra, det gjorde det. Jag trivdes som fisken i vattnet.

Sedan är det också så att om man ska prata om hur det var, så minns jag ogärna sådant som var struligt och stökigt: kurslitteratur som inte kom och salar som var dubbelbokade. Jag minns hellre det här som var trevligt och dynamiskt. Värmen tror jag faktiskt också fanns där. Den präglade oss redan från början. Det vill jag absolut påminna om!

Vi fick ganska mycket frågor från omgivningen. Börjar man på en ny högskola, så börjar ju andra fråga: Var läser du någonstans? Vad läser du?

Talar vi om visioner så fick högskolans studenter verkligen hjälpa till att föra ut budskapet. Vi var tvungna att tala om vilka vi var och vad vi stod för, vad kurserna innehöll och vad det var för bra med det. Då dök också andra frågor upp: Kommer vi att få något jobb efter det här? Vi tycker att det här är jättebra, men är det någon annan som känner till det här? *Det* var vi inte så säkra på.

Arbetsgivarna, de som skulle ge oss jobb, skulle de vara intresserade av det här? De anställde civilekonomer och civilingenjörer. Var vi värdelösa nu, när vi hade lagt ner all den här tiden och allt det här jobbet på det här?

Jag och en studiekamrat fick faktiskt i uppdrag av Pelle Thullberg, rektor vid högskolan, att göra en helt ovetenskaplig undersökning av hur det såg ut. Vilka rekryterade man? Vi ringde runt till olika rekryterare, bemanningsföretag, stora och mindre företag, och hörde oss för. Var vi intressanta? Ganska tveksamt, skulle jag vilja säga. Det var inte så att man sa: ”Jajamensan, det här är precis vad vi alltid har efterfrågat. Äntligen kommer en merit som vi har velat ha”. Det var istället ganska traditionellt. Man rekryterade civilekonomer, och vi började genast fundera på hur man blev det.

Det är klart att det var trevligt att vara här, men man vill gärna vara nyttig också. Det var den verklighet som vi stod inför.

Jag började engagera mig i de här frågorna och funderade på hur man gjorde på andra ställen. Jag vände mig till studentkåren och frågade: Hur ska vi göra? Är det någon som jobbar med de här frågorna? Det var det ju faktiskt inte, så jag åkte på att bilda ett marknadsutskott på studentkåren. Det var ett bananskal också. Vi började fundera på arbetsmarknadsdagar eftersom vi förstod att vi måste visa upp oss för omgivningen.

Jag började titta på hur man gjorde på andra ställen. Kårvärlden och studentvärlden har sina egna traditioner. Vi befann oss här ute i Flemingsberg. Vi möttes av en kårvärld med sina gamla traditioner. Det fanns klubbmästerier, det fanns övermarskalkar, det fanns sånghäften och det fanns traditioner och fester, som vi var tvungna att förhålla oss till på ett eller annat sätt. Vi blev också inbjudna till en massa tillställningar och plötsligt förväntades man ha den här kulturen med sig. Det hade vi inte, och vi blev helt enkelt tvungna att lära oss hur man gjorde. Vi möttes av en lite snobbig attityd från de andra studentkårerna, skulle jag vilja säga. Vi var från den där nya högskolan, som snodde pengarna från de gamla. Det var vi som var orsaken till att det fanns dåligt med pengar i systemet och det som vi läste var väl

ingenting att ha. Det var de traditionella lärosätena som visste hur det skulle vara och som hade funnits i hundratals år. Vad vi hade att komma med var väl inte så mycket värt. Jag skulle nog säga att det kanske bottnade i en rädsla också, eftersom vi uppfattades som ganska uppkäftiga.

Efter ett par år blev vi ett ganska starkt tjejjgäng på studentkåren. Vi var tvungna att lära oss en himla massa saker, regler och hur det ska vara, bevaka våra utbildningar och vara dubbelt så pålästa som alla andra.

Det var väldigt mycket tjejer på högskolan också, och vi ville samarbeta med KTH. Vi fanns ju faktiskt både i Telge och i Haninge tillsammans med KTH. KTH var inte så intresserat av att jobba med oss. De tyckte det var väldigt kul att gå på festerna, eftersom det var mycket tjejer, men samarbetet var inte så intressant. Då vände vi oss till Chalmers i stället, och blev mycket väl mottagna. Vi fick massor av goda råd och tips av dem om hur man kan och bör jobba i olika frågor som berör studenternas vardag. Nu vet jag, att nu för tiden så har man ett ganska gott samarbete med KTH. Vårt samarbete med Chalmers var förstås inte så populärt. Vi hittade våra vägar till hur man ska lära sig vad en studentkår är och gör. Studenternas vision av vad högskolan skulle bli? Ja, några av oss blev tvungna att jobba ganska hårt med frågan. Omgivningens frågor – både hemifrån och från vänner, från arbetsmarknaden eller från andra studentkårer – formade mycket av det vi gjorde. Det är min upplevelse och min bild av vad som formade oss under de här första åren.

Alf W. Johansson

Tack så mycket, Maria för dessa intressanta inblickar i hur en studentidentitet byggs upp. Nästa talare är Per Larsson.

Per Larsson

Ja, det kom verkligen att bli viktigt att finna en kombination av sin egen identitet i den rörelse och i allt det kaos som virvlade omkring en själv och oss alla när vi skulle starta den nya högskolan. Med alldeles för

lite resurser förstås, mänskliga, finansiella och med för lite tid till eftertanke. Men vi drogs alla med i entusiasmen, litade på varandra och gav vårt allra bästa.

För min del börjar historien på TRU 1968 – ett annat fullskalexperiment på studenter med en massa TV-, radio och trycksaksproduktioner för Linköpings högskola som som då var i samma skapelseprocess som Södertörn 30 år senare.

Det ledde för min del till att jag utvecklades till public service-journalist med inriktning vetenskapsjournalistik de följande 25 åren som TV- och radioproducent på UR, Sveriges Television och som frilans. Närmast före Södertörn jobbade jag på Stockholms universitet med att marknadsföra naturvetenskapen där till massmedia. En av drivkrafterna i arbetet var hela tiden ett levande folkbildningsideal vilket också kom att spela en stor roll när jag kom hit som informations- och marknadschef i början på 1996 med uppdrag att på bara några månader torgföra en institution som ingen ännu hade sett i en miljö som saknade akademiska traditioner.

Det är detta jag tänkt fördjupa mig i lite under den här stunden och det som väsentligen var mitt ansvarsområde under dom första fem åren: att försöka finna en identitet för den här ännu något diffusa skapelsen och att föra ut den bilden på ett tilldragande sätt till alla tänkbara målgrupper där förstås blivande studenter och blivande anställda, speciellt lärare, var de mest centrala.

Den största utmaningen för den nya högskolan var just att locka studenter från studieovana och mångkulturella miljöer och vi insåg snabbt att det skulle behövas nya tilltal och moderna marknadsföringsmetoder – något som kändes ovanligt för den akademiska världen.

Jag tror att tillkomsten av den nya högskolan låg alldeles rätt i tiden: politiskt, demografiskt och varför inte populistiskt? Och jag tror också att de flesta av oss som på ett eller annat sätt slumpades att komma samman för att påbörja den här skapelsen också hade många gemensamma drivkrafter.

Jag har nämnt en av mina: folkbildardjävulen – den som senare av andra formulerades om till en akademisk motsvarighet i begreppet medborgerlig bildning. Men där fanns också mångvetenskapligheten som tedde sig oerhört lockande, att bygga broar mellan och med hjälp av olika discipliner, vi skulle ju ha samhällsvetenskap, humaniora och naturvetenskap. (Men just den integrationen, mellan naturvetenskap och de andra vetenskapsområdena, gick det tyvärr trögt med.) Och så var det drivkraften mångkulturalitet som ju var ett närmast okänt projekt i det akademiska utbildningssverige vid den tiden men som låg nära tillhands just i söderförorterna.

När vi nu skulle starta marknadsföringen av en högskola som inte fanns ställdes vi förstas inför en rad problem: Vilka var våra blivande studenter? Hur tänkte de? Skulle vi kunna locka kanske helt ointresserade ungdomar från studieovana miljöer till en institution som från deras synpunkt knappast kunde verka lika förtroendeingivande som universitet, KTH och Handels? Och hur skulle vi kunna integrera information och marknadsföring om Södertörns högskola inte bara till studenter utan till alla relevanta delar av samhället utanför? För att inte tala om att vi måste utveckla en adekvat självbild.

Det märkliga är att allt det här fungerade i stort. Synd bara att det inte längre går att visa vilka uttrycksmedel vi använde – jag menar förstas allt det som saknas i arkiven av annonser på SL-bussarnas sidor, från tunnelbanerulltrappor, dagspress, ungdomstidningar, allt från Värnpliktsnytt till Veckorevyn, det vi gjorde för att utveckla nät och hemsidor, mässor och utställningar och företagarföreningar och ordenssällskap, skolbesök, populärföreläsningar, handouts och t-tröjor och inte minst platsannonser som verkligen var en integrerad del av högskolans marknadsföring.

Visst bar allt detta frukt, vi lyckades bli kända på kort tid och på ett väsentligen positivt sätt, men visst blev det då och då bakslag för identitetsskapandet. Ibland kunde det märkas på mycket små missuppfattningar. Vi fick t.ex. post adresserad till Södertörns folkhögskola eller Söderströms förskola eller annat tokigt. Värre för identitetsbildningen var att många utomstående trodde att SH var en filial till

Stockholms universitet och riktigt otäckt att det länge har funnits en uppfattning att det skulle vara lättare att komma in på Södertörn än på en ”riktig” högskola, särskilt om man hade invandrarbakgrund.

Det var verkligen så att alla diskussioner utåt och inåt var uppfyllda av att SH skulle kunna hävda minst lika tydliga kvalitetskriterier som något etablerat lärosäte. Det var bland annat i den andan som vi nästan bara anställde disputerade lärare för att ingen skulle kunna kritisera oss för att undervisningen skulle vara av låg kvalitet.

Högskolans på ett sätt viktigaste dokument, det som skulle redovisa vårt studieutbud, konsumentupplysningen, det var ju studiekatalogen och det blev redan från början informationschefens jobb att ta fram den. I expressfart förstås.

All marknadsföring och all information skulle ju hänga ihop i ett enda system skapat med mycket knapp ekonomi – jag tror det rörde sig om ca en miljon i rörliga medel varav katalogen tog hälften det första året. Men det var möjligt att med ett sånt helhetstänkande eftersom de här första åren präglades av central förvaltningsstyrning, vilket i sin tur gjorde det möjligt att fatta snabba beslut, vilket också i sin tur var nödvändigt med de tidsramar man gett oss från politiskt håll.

Jag vill visa en bild som beskriver lite av det här [visar bild]. Inga snygga powerpointpresentationer, sånt fanns det inte tid till. Vänster-sidan visar en mediaplan för annonsering i anslutning till när studie-katalogen skulle ges ut och på högersidan visas ett flödesschema för sista veckan i själva katalogens tillkomst. (Källa är min dagbok.) Hela katalogprocessen tog bara fyra veckor och visst kom den sent, ungefär 15 mars, men den kom i tid för att kunna skickas ut till alla avgångsgymnasister i Stockholmsregionen och ut över landet också, enligt en särskild plan i ca 25 000 ex.

Katalogutgivningen föregicks och stöttades av så mycket lokala, regionala och nationella marknadsföringsaktiviteter som vi hade råd med. Men genom att sikta noga och pruta räckte pengarna till rätt mycket. Och trots allt hade vi ett försteg gentemot andra högskolor: vi kan nog säga att vi var först i Sverige med att använda moderna marknadsföringsmetoder för att rekrytera studenter.

Så här såg den ut, den allra första studiekatalogen [håller upp katalog]. För lättsinniga (journalistiska) texter tyckte somliga. För sud-diga bilder tyckte andra, och ingen rektor som satt och tittade ner på studenterna. (Under de första åren sitter han som en suddig automat-bild på en anslagstavla eller leder en cykel över bron till Flemingsbergs centrum.) Det här annorlunda och oakademiska tilltalet funkade på våra målgrupper och studenterna strömmade till. Första året fick vi 4 500 ansökningar till våra 1 200 platser.

Vi insåg ju att det fanns ett djupt allvar och ett stort ansvar i upp-draget att rekrytera studenter, inte minst från ett närområde med landets lägsta akademiska profil, alltså Stockholm söder om Söder och de dåvarande sju södertörnskommunerna, men också från andra regioner. Det var därför vi annonserade SH som omhändertagande och välkomnande till alla slags kulturmöten tillsammans med starka kvalitetsambitioner. För mitt ansvarsområde var det förstås viktigt att slagorden i marknadskampanjerna hade förankring i undervisning och studentservice – det är möjligt att vi var lite ljusblå där och det är förstås oförlåtligt. Men ändå: vi lockade med många fasta studie-gångar som ansågs samverka med den allmänna bild av trygghet och omhändertagande som vi ville förmedla. Vi satte också upp ett inofficiellt mål – som vi lyckades uppfylla redan andra året – att rekrytera 40% från Södertörn, 40% från resten av Stockholmsregionen och reste-rande 20% från övriga landet.

En del av mitt jobb som informationschef, kanske den viktigast, var att skaffa mig en bild av högskolans själ – vi talade mycket om denna esoteriska företeelse – och att transformera den till slagordsnivå för att sedan omsättas till marknadsföring och information utåt och inåt. Den här inre bilden av högskolan skulle tåla konfrontation med akademien, studenterna, ledningen, styrelsen, politikerna, alla andra yttre intressenter – inte minst massmedia och näringslivet. (Konstigt nog blev vi inte särskilt hårt ansatta av massmedia. Kanske ansågs vi för obetydliga, kanske hade vi några smekår, jag vet faktiskt inte.) En av mina arbetsmetoder för att insupa stämningsslagen blev följakt-ligen att med högskoleledningens goda minne studsa omkring som

libero i alla tänkbara sammanhang inom och utom högskolan. Och det är klart att det blev en del stängda dörrar, särskilt akademiska, men tillräckligt många öppna famnar för att det skulle vara möjligt att bidra till att skapa den där bilden av högskolans själ. Informationsverksamheten måste man föreställa sig som en diversehandel. Detta gav upphov till en hel del kritik för splittring från bland annat rektors håll. Under flera år hade vi helt eller delvis ansvar för 40-50 större och mindre uppgifter, allt från kontorstryck till förlagsverksamhet till hemsida och utgivaransvar för studentnätet vid sidan av ren information och marknadsföring alltså. Och vi var kraftigt underbemannade hela tiden för alla dessa uppgifter, självpåtagna eller inte, vilket ledde till en hel del förslitning på oss vilket i sin tur av och till gav alldeles för lite tid att lyssna efter den där viktiga högskolesjälen.

Alla blev ju slitna, inte bara vi på info, och skulle man rikta någon kritik mot ledningen vore det väl i första hand att den gjorde för lite motstånd mot politikernas krav på ökad tillväxt samtidigt som de ströp medelstillsdelningen. Moroten till oss var ju att Södertörn skulle bli universitet 2003, vilket vi använde oss av i marknadsföringen som ett kvalitetsmässigt dragplåster.

Allt det här är en lite mörkare sida av högskolans snabba men trots allt ganska välartade framväxt som är dåligt belyst, inte minst vad gäller naturvetenskapens roll. Men det kanske vi kan återkomma till i framtiden.

Marknadsföringen av Södertörns högskola de första åren blev hyfsat framgångsrik. Den skapade en bild utåt och inåt av en unik identitet vilket är en nödvändig förutsättning att bygga ett starkt varumärke. Och det berodde återigen förmodligen till en del på att vi var noga med att budskapen utåt var sanna i så måtto att de faktiskt motsvarades av en fast grund av inre kvalitetsambitioner.

Redan från början anlidade vi förstås externa byråer och frilansar för att hjälpa till med kampanjer och mindre jobb och eftersom reklambyråerna ofta är flyktiga kärlekar blev det flera även under den relativt korta tidsperiod, som jag kan överblicka, som var åren från 1996-2001.

Marknadsföringsverksamheten började och slutade väldigt bra under den perioden. Inledningsvis arbetade vi mest med en byrå som hette Frimedia och som var ansluten till Universum-koncernen. De arbetade också med Ungdomsbarometern. För att vi och Södertörns-kommunerna och länsstyrelsen skulle få klarhet i hur ungdomarna på Södertörn funderade över sin framtid deltog vi i ett samarbete som under en treårsperiod syftade till att kartlägga just det. Det resulterade i ett antal livsstilsundersökningar under den gemensamma rubriken Söderut som inleddes hösten 95 och som avslutades med en huvudrapport 1998. Utom enkätundersökningar på första och tredjeårsgymnasister baserade den sig också på fokusgrupper från samma kohorter och det gav oss värdefulla upplysningar om vilka förväntningar de här ungdomarna hade på ev. högskolestudier. Det visade sig – kanske inte helt oväntat – att södertörnsungdomarna knappast skilde sig i väsentliga avseenden från svensk genomsnitts ungdom annat än i ett avseende, nämligen ett signifikant större IT-intresse, vilket vi naturligtvis inte var sena att utnyttja både i marknadsföringen av den nya högskolan och till en del i inriktningen av kurser och program.

De sista tre åren av min period som informationschef etablerade vi ett fast samarbete med Grand annonsbyrå – det är den som stått för den lite kaxiga och humoristiska bilden av SH som finns representerad här på väggarna i dag och som faktiskt har uppskattats av de flesta utom och inom högskolan. Det var i det samarbetet som begreppet *Den nya generationens högskola* växte fram och som jag tror var en högst adekvat beteckning både som en sorts sammanfattning av högskolans själ, och som varumärkessuffix.

Vid sidan av en del andra undersökningar, bland annat studentuppsatser, genomförde vi redan från första året det som kom att kallas Skop-undersökningar efter företaget som genomförde dem, från och med andra året och som syftade till att kvantifiera våra studenters bedömningar av högskolans kvalitet och intrycket av vår marknadsföring. De här Skop-undersökningarna har kommit att bli vägledande

för undervisningens organisation och administration, för förvaltningen, speciellt Studentservice, och inte minst för marknadsföringen av högskolan.

Själv kom jag hit med mina folkbildningsideal men studsade nästan i portföret i november 1995: har ni sett fasaderna på Huddinge sjukhus en höstdag när det regnar? De gråter. Men det var verkligheten, det var den miljö som skulle marknadsföras. Man kan också säga att det var fem års byggarbetsplats som skulle tovgöras som en inspirerande universitetsmiljö i södra stockholmsregionen. Jag kan säga att vi aldrig försökte försköna den här bilden. Det var mitt i betongförorten som gällde. Sen kunde nästan ingen bli annat än positivt överraskad. Och vi hade ju Alfreds – matstället för fattiga läckergommar.

Som marknadschef måste man vara bergsäker och tro på det man tovgör. Trodde jag på det? Ja, i den meningen att om man kunde få en trovärdighet för högskolans innehåll i form av en tydlig och kvalitetsinriktad profil som kunde attrahera våra tilltänkta målgrupper. Och jag tror att så gott som alla strävade åt det hållet i växelverkan med varandra och att det gick att sammanföra i det som vi då uppfattade som högskolans själ och som fick sina marknadsföringsmässiga uttryck i de kaxiga slagorden.

Den Fördjupade Anslagsframställningen, ”Faffen”, innehöll den ideologiska, politiska om man så vill, grunden för våra ansträngningar den första tiden. Det här är ett alldeles äkta exemplar av ”Faffen” från början av 1996 [håller upp ett exemplar]. Men den fanns ju som arbetspapper långt tidigare och betydde nog väldigt mycket som sammanfattning av mål och medel för den nya högskolan. Men egentligen är det som sitter längst upp till höger som är det viktiga i just den här framställningen. Det var en person som heter Stefan Lundström som gjorde det här embryot till logotyp hösten -95 för att det skulle finnas något som var specifikt södertörnskt på brevpapper och skrifter.

När jag kort efter min ankomst förde fram betydelsen av en varumärkessymbol, en logga, framfördes först en del önskemål om en konventionell symbol: något runt med lagerblad och text på latin, typ *collegium sodertorniensis*, men jag hävdade envist att vi med tanke

på vår tilltänkta profil mitt i förortsbetongen borde tala klartext redan från början. Mer eller mindre villigt gick folk med på att just den där ansatsen till logga som sitter på ”Faffen”, tillkommen på 7 minuter till en kostnad av några tior, skulle bli grunden för högskolans heraldik. Och efter lite ombyggnad en kväll vid datorn blev den i princip som den ser ut idag.

Men loggan måste ju också få färg. Vi diskuterade olika förslag, grönt som södertörnslandskapet om våren eller universitetsblått. Från mitt marknadsföringsperspektiv var Stockholms universitet redan ärkekonkurrent, därför uteslöts varje blå färg och efter en del turer under våren formade sig färgen till en som liknar den hos en känd svamp. (Fast svamplikheten är i sanningens namn en efterkonstruktion även om själva processen dit kan ha varit intuitiv.)

Allt vi gjorde bidrog förstås positivt och negativt till högskolans anseende. Mest på gott tror jag så här i efterhand. Och de flesta anställda och intressenter deltog i ständigt pågående diskussioner, formella eller vid lunchbordet. Det fanns verkligen tydliga gränsöverskridande ambitioner och ett tillåtande kreativt klimat.

När det framgick för andra lärosäten att Södertörns högskola faktiskt hade höga akademiska ambitioner och möjligheter till egna fasta forskningsresurser (genom Östersjöstiftelsen och landstingsstöd) gick luften ur den nedlåtande kritiken, men ännu kunde man höra anspelningarna på vårt välkomnande mångkulturella förhållningssätt: i vissa korridorer på universitetet kallade man SH för Blatte-Harvard, ett förhållande som det för övrigt gick alldeles utmärkt att utnyttja i marknadsföringen i en omdiskuterad kampanj från våren -97.

Kampanjerna från 1998 till 2000 anslår andra toner som spelar med underfundig humor och kaxighet i förhållande till de stora konkurrenterna. Södertörns högskola var vid det här laget rätt väletablerat, inte minst i stockholmsregionen söder om Söder. Vi anlidade under den perioden Grand annonsbyrå som stod för det mesta av den marknadsföring som snabbt kom att mötas med en förväntan inför varje ny ansökningsperiod.

Dåvarande universitetskanslern Stig Hagström var på besök den 27 september 1996 för att diskutera kvalitetsfrågor. Jag noterade då i min dagbok att han sa följande: ”Kopiera inte vad andra har gjort, ta chansen att skapa någonting nytt. Tänk annorlunda, våga vara unika! Ni har nu ett å två år på er att forma högskolans själ...”

Det går till sist inte att undgå att göra några reflektioner med anledning av just detta. SH var de första åren en ganska starkt centralstyrd organisation som jag påpekat tidigare. Den akademiska demokratiska och lite långsamma kulturen hade svårt att hävda sig vilket ledde till en hel del slitningar och huvuden rullade. Uppdragets karaktär medgav samtidigt inte någon högre grad av eftertanke. Allt detta ledde till onödiga intressekonflikter.

Man måste alltså fråga sig om det är rimligt att starta en verksamhet som en ny högskola på mindre än ett och ett halvt år efter riksdagsbeslut, en period som i realiteten bara blev 13 månader eftersom den innehöll två somrar. Vem blev vinnare (utöver alla entreprenörer i bygg- och utrustningsbranschen)? Varför måste det gå så förtvivlat fort när regeringens piska viner? Och vad blev det av eftertänksamheten som är den fria akademins viktigaste raison d'être?

Alf W. Johansson

Tack Per. Nu är det Ulf, varsågod.

Ulf Ericson

Jag vill börja med att säga att jag sommaren 1997 blev projektledare på Södertörns högskola för att bygga upp verksamheten i Södertälje och i Haninge. Ett år senare, sommaren 1998 invigdes Campus Telge och jag blev istället samordnare för verksamheten för att senare bli administrativ chef för den avdelning, som inrättades i Telge. Det var en avdelning som upphörde i januari förra året då den nya institutionsorganisationen beslutades. Just i dagarna så kommer också de sista resterna av den verksamhet som har funnits i Telge att försvinna.

Det jag jobbar med idag är att bygga upp ett nytt innehåll, en ”folklig akademi”, i Telge. Det handlar egentligen om stora och långsiktiga kontrakt på uppdragsutbildning, som ska vara baserad på de idéer som Centrum för praktisk kunskap står för. Det är utbildningar som främst vänder sig till praktiker i yrken där mötet med andra människor utgör kärnan i arbetet, som t.ex. personal inom skola, vård, omsorg, kriminalvård, polisväsende och ledare/arbetsledare också inom andra sektorer. Utgångspunkten är att deltagarnas erfarenhet eller praktisk verksamhet ska prövas kritiskt med hjälp av teoretisk reflexion.

Jag förstår att jag sitter här för att jag ska representera satellitperspektivet eller avdelningen i Telge men jag har faktiskt inte tänkt säga så mycket om det. Jag har istället tänkt spinna vidare på det lite andliga temat.

Jag borde nog ha ändrat mig, men jag är inte tillräckligt rutinerad för att kunna släppa manus. Jag har tänkt prata om högskolans **mission**, högskolans **vision**, högskolans **själ** och vad det blev av den. Jag kommer att upprepa en del saker som har sagts.

Södertörns högskola placerades ju ”mitt i betongen”, som vi sa, för att den skulle vara nära. Den skulle vara en levande del av människors vardag för att bryta både psykologiska och geografiska gränser till högre utbildning. Södertörns högskola skulle förändra utbildningstraditionerna på Södertörn och se till att inte stora grupper av ungdomar från arbetar- och invandrarhem skulle ställas utanför en arbetsmarknad, som skulle bli alltmer kompetens- och kunskapskrävande.

Men vi skulle också vara en högskola, som skulle förändra arbetslivet på Södertörn. Vi skulle förändra Södertörnsregionen och dess identitet. Per Thullberg sa vid invigningen av Campus Telge att ”Södertörns högskola ska bli en akademi för folket, inte en akademi ovanför folket”. I ”Faffen”, som vi har pratat om tidigare, sades det att stora ansträngningar skulle göras för att hjälpa studenterna att genomföra sina studier, speciellt mot bakgrund av de dåliga studie-traditionerna på Södertörn.

Vi sa också att rekryteringsmålet inte fick äventyras av att studenterna inte skulle få arbete efter sina studier. Så våra utbildningar skulle också ha tydliga yrkesmål. Vi jobbade mycket med att bygga upp program, därför att vi antog att program på ett bättre sätt än fristående kurser skulle attrahera ungdomar från nya miljöer. Och vi jobbade med introduktionskurser, som skulle fungera som en brygga mellan gymnasiestudier, Komvux-studier och högskola.

Det är det här som jag vill kalla för högskolans mission. Det fanns ett politiskt innehåll i våra uppgifter. Den här missionen parades med en vision som hämtade näring från Humboldtuniversitetet trots att det i "Faffen" stod att vi skulle bygga en högskola utan traditionella bindningar. Men från den grunden skulle vi i alla fall bygga en högskola med mångvetenskaplig, mångkulturell och medborgerlig profil. Även högskolans organisation skulle vara annorlunda och främja det mångvetenskapliga arbetet. Sådana begrepp som institution och prefekt, var dödskallemärkta under den här perioden. Istället skulle administratörer göra det som de var bra på, akademiker det som de var bra på och vi skulle på det sättet få en hög professionalitet i vår organisation. På den infrastrukturella sidan så byggde vi ett litet nätverksuniversitet med tre noder, där målet för Telge och Haninge var att det så småningom skulle vara minst 1.500 studenter på vardera orten.

Den här missionen och den här visionen, det är det som jag vill kalla för Södertörns högskolas själ och högskolan hade verkligen en själ, som gav kraft och mod åt människor att orka genomföra det här bygget. Den hade en tydlig social, ideell och politisk dimension, som gav extra kraft och utan den, så tror jag inte att vi hade lyckats.

Men redan 1998 vet jag att vi var ett antal personer som tyckte att själen började vissna. Jag uppfattade det som att den mest levde i huvudet på oss som hade blivit anställda relativt tidigt. Varje dag så välldes det in nya administratörer och nya akademiker och det fanns inte parallellt någon levande diskussion om visionen. Vi bröt aldrig ner den i några mål som gjorde att alla de människor, som strömmade in och sattes att lösa en mängd konkreta problem, fick någon vägledning

av visionen. De tog istället med sig sina erfarenheter från sina gamla arbetsplatser och prövade lösningar som hämtades från andra universitet eller andra arbetsplatser.

Här tycker jag att högskolan gjorde ett misstag som grävde ner sig i det mest konkreta och släppte den övergripande idén. Jag menar att det har återverkningar på hur det fungerar än idag.

Om vi skulle titta på våra tre M och börja med det **mångvetenskapliga** så vill jag definiera det som att vi i utbildning och forskning ska belysa centrala frågeställningar utifrån olika ämnesperspektiv. Demos blev en symbol för hur vi tänkte, när det gällde mångvetenskaplig utbildning. Jag tycker mig idag se att Demos inte har någon tydlig symbolkraft kvar längre. Den fungerar inte längre som styrinstrument för hur vi tänker oss uppbyggnaden mångvetenskaplig utbildning. Vi har visserligen byggt många fristående kurser och programspecifika kurser, som är mångvetenskapliga till sin karaktär men de är inte av samma kaliber som Demos. Jag tycker dessutom att våra utbildningsprogram i huvudsak inte är mångvetenskapliga. De är ofta sammansatta av olika ämneskurser, som ligger efter varandra men de innehåller inte den samordning och den integration som man ska kräva av en mångvetenskaplig utbildning.

Låt oss titta på den **mångkulturella** delen. Jag vill definiera det som att vi i forskning och undervisning också ska belysa centrala frågeställningar utifrån andra kulturella perspektiv än de ämnesmässiga. Min uppfattning är att vi så småningom kom fram till att det skulle vara etniska perspektiv, genusperspektiv och klassperspektiv. Men detta skulle inte bara gälla undervisning och forskning utan det skulle gälla hela vår verksamhet. Om vi tittar på vår rekrytering, så uppfattar jag det inte som om vi på något avgörande sätt är bättre på att rekrytera studenter från andra eller många olika etniska kulturer än andra högskolor. Jag tror inte heller att vi är bättre än andra högskolor på att rekrytera studenter från arbetarklass eller från studieovana miljöer. Om vi tittar på rekryteringen i genusperspektivet så har vi en ganska kraftig övervikt av kvinnliga studenter. Så inte heller i det avseendet har vi lyckats speciellt väl. På utbildningssidan har vi byggt upp kur-

ser som i hög grad innehåller etniska perspektiv och genusperspektiv. Här handlar det om en struktur som ändå kan motivera att vi pratar om oss själva som en mångkulturell högskola. Jag har inget riktigt grepp om hur klassperspektivet dyker upp i våra utbildningar. Jag är inte så säker på att det är speciellt tydligt eller har en omfattning av samma betydelse som de två övriga perspektiven. Totalt sett har jag uppfattningen att även begreppet mångkultur har en ganska svag ställning som styrmedel för vår fortsatta utveckling.

Detsamma gäller också det som vi kallar för **medborgerlig bildning**. Det är det begrepp som har varit mest diffust under hela den tid som högskolan funnits. Det har därför inte heller haft någon stor betydelse som styrmedel för hur vi utvecklar högskolan.

När det gäller den organisatoriska sidan så anser jag att den gamla avdelningsorganisationen aldrig fick någon chans. Jag tror att det fanns delade meningar i högskolans ledning om den var bra eller inte. Det fanns en brist på övertygelse om modellens bärkraft och de dåvarande administrativa cheferna på läraravdelningarna fick aldrig de materiella förutsättningarna för att göra ett bra jobb.

Det här är lite grann av det som gör att jag tycker att vår vision och vår grundidé håller på att falna. Det som är farligt idag är att vi har aldrig lyckats bryta ner visionen och missionen i strategiska mål. De strategiska frågorna har inte fått någon organisatorisk förankring. De lever inte i organisationen och då är risken att en ekonomi i balans bli högskolans mål och mening och inte ett medel för att förverkliga de här målen. Jag tror att vi behöver förstärka och förändra vår organisation både på ledningsnivå och på nämndnivå, så att vi får en organisation, där vi jobbar mycket mer med de frågor som är strategiska för vår utveckling och den akademiska kärnverksamheten. Idag hanteras dessa frågor till stor del av den ekonomiska och administrativa ledningen. Där slutar jag.

Alf W. Johansson

Tack så mycket, Ulf för dessa synnerligen intressanta synpunkter genom vilka vi fått in ett mer självkritiskt prövande perspektiv på verksamheten här. Jag återkommer till det. Flera av paneldeltagarna har varit inne på detta med högskolans själ, dess vision, dess mission. Vi har också berört det mentala klimatet, när Maria talade om den värme som hon mötte när hon kom hit, och om hur hon stortrivdes och därför spände bågen högt. Ibland blev det kanske nästan idylliserande, höll jag på att säga, när jag lyssnade på detta. Kan det vara så enkelt? Det måste väl ha funnits en mängd konflikter och motsättningar. Det måste ha funnits en spänning mellan den allmänna retoriken om mångvetenskaplig och mångkulturell och medborgerlig bildning, man får ibland en känsla av att de aldrig riktigt nådde marken.

Det finns många saker här att ta upp och diskutera och publiken kommer givetvis också att få möjlighet att komma in. Först ska jag fråga om det är någon här i panelen som vill kommentera kollegerna i panelen på något sätt.

Ulf nämnde här Humboldt-universitetstanken, dvs ett nära samband mellan forskning och undervisning. Undervisningen ska på något sätt springa ur lärarnas egen forskning. Men var detta bara retorik? Det förutsätter ju forskande lärare, det är ju det som är det innovativa i Humboldt-tanken. Men när detta med forskning i tjänsten föll, föll inte hela högskolans vision till marken eller upplöstes? Det blev mer collegeliknande. Var det någon som tänkte ordentligt på den här Humboldt-universitetstanken?

Kjell Östberg

En följd av den utveckling som jag beskrev var att under de första åren så rådde någon slags allmän enighet om att nu måste vi satsa på i första hand att få igång undervisningen. Det var så att även lärare, som hade egna forskningsresurser avstod från att ta ut dem under de första åren, därför det var så oerhört viktigt att det här blev en fungerande undervisningsmiljö och vi hade ju också ansvar för studenterna att bygga upp kurser.

Tanken var ju sedan att efter de här inledande åren skulle det finnas möjlighet att prioritera forskningen. Sedan fanns ju också löftet att lärare skulle ha minst 25 % forskning, helst 50 %. Men då inträffade ju den här ekonomiskt mycket, mycket kritiska situationen efter några år som gjorde att detta aldrig realiserades.

Alf W. Johansson

Var inte detta ett grundskott mot hela högskolans vision?

Kjell Östberg

Det kanske det blev längre fram, men å andra sidan var det ju så här att de lärare vi rekryterade var mycket kompetenta. Jag nämnde att vi hade fler disputerade än på andra håll och fler docenter. Det betydde att forskningserfarenheten hade många lärare med sig. Att vi sedan inte kunde ta nästa steg, det var ju allvarligt.

Maria Bölzner

Det var väl inte bara ett grundskott, det var väl också ett löftesbrott faktiskt? Det var väl ett löfte man hade i rekryteringen: Ni ska få forska i tjänsten.

Lisa Öberg

Visst var det så att lärare kom hit i tron att de skulle få forskning i tjänsten. Jag ser det också som ett löftesbrott som skapade oerhört mycket bitterhet i det här. Men man försökte också förstärka kopplingen mellan undervisning och forskning på andra sätt. Inom Demos hade vi lärarmöten först varje vecka och så småningom varannan vecka eller var tredje vecka, och ett regelbundet inslag i dem var att lärarna berättade om sin forskning för varandra. Det var också flera kurser som födde forskarprojekt, genom att lärarna träffades på de här temakurserna och upptäckte att de hade gemensamma intressen.

Det knyter an till det som Lennart pratade om, storleken. Vi talade mycket om hur betydelsefullt det akademiska köksbordet var, och närheten till varandra. Man kan ju fundera på hur mycket tillväxten

spelat roll för kontakten mellan undervisning och forskning. Vi är 10.000 studenter idag, en enorm expansion som Ulf också talade om. Är vi för stora för att kunna hålla kvar vid den ursprungliga idén?

Lennart Hellspång

Fast storleken innebär att man måste planera för saker som skedde spontant under den första tiden. En sådan spontanitet kräver också en del förutsättningar, som tid till exempel. Men tiden blev allt knappare. Ämnesutvecklingen och undervisningen blev mer och mer krävande i förhållande till timtilldelningen. Och forskningsresurserna minskade – de hade också gett tid. I det läget fanns det en gräns för hur mycket frivilligt engagemang man orkade med. Det blev negativt för samspellet mellan olika ämnen. Det fick svårare att göra sig gällande.

Maria Bölzner

Jag tror att det är många saker som har kraschat, inte bara forskningen. Entusiasmen och visionen möttes av en krass verklighet. Det finns ju poängsystem. När Demos föll ut i poäng, så kunde man få två poäng i nationalekonomi. Ville man då läsa i Uppsala, hur blev det då? Hade vi ingen som helst nytta av den där poängen då? Vi pratade om mångkultur, att vi är så många här med annan bakgrund. Ja det är sant, men mätte man det någon annanstans? – Nej.

De här välkända sanningarna som högskolan bygger på är det kanske inte så mycket värde i när man börjar skrapa lite grann på ytan. Verkligheten mötte väldigt fort nybyggarentusiasmen, mycket blev administration och frågor om hur vi skulle göra. Allt det här som man ville göra och kunde göra i liten skala, tror jag, dog lite efter hand.

Kjell Östberg

Två saker jag kan peka på, det ena gäller forskningen. Det som gjorde att högskolan kunde utfärda det här stora löftet minst 25 % forskning för alla, var att det fanns pengar i Östersjöstiftelsens fond. Det visade sig att de pengarna ökade, men vad vi diskuterade var: Var det verkligen

vettigt att i den vevan när man inte kunde leva upp till löftena om forskning till lärarna satsa så enormt mycket på att bygga upp en forskarskola och rekrytera doktorander?

Sedan gäller det lokaler. Det är viktigt att dokumentera vad som hände, varför vi sitter i den här stora byggnaden. Vi hade en arkitekttävling, det fanns flera olika förslag. Arkitekttävlingjuryn bestod av sju externa representanter, från arkitektkåren, Byggnadsstyrelsen osv. och sex representanter från Södertörns högskola. Två förslag som stod mot varandra. Det var det här förslaget, Moa. Vackert, men tyckte vi, storskaligt, förutsägbart, som Frescati fast i halvcirkel, och ett annat förslag, som inte var oproblemiskt men som hade en helt annan grundstämning, som eftersträvade mindre storskaliga, mer uppbrutna miljöer, som skapade bättre förutsättningar för oförutsägbara möten, för det vi kallade ”det akademiska köksbordet osv. Alla vi sex i juryn som fanns på högskolan inklusive studentrepresentanter och förvaltningschef och allt vad det handlade om, röstade för det här uppbrutna systemet. Men vi blev nedröstade med sju röster mot sex, av arkitekter och andra som sitter i sina flotta eller mysiga kontor i Gamla Stan och på Söders höjder och aldrig för sitt liv skulle kunna tänka sig att arbeta här. De tyckte att vi skulle ha den här byggnaden som utstrålade makt, som kunde konkurrera med de andra byggnaderna här omkring. Det hade inte varit omöjligt att ha en annan typ av byggnad, det fanns hela tiden lösningar, som hade lett fram till att man hade på något sätt kunna bevara, reproducera, eller i nya former utveckla det som vi ansåg vara högskolans själ.

Lisa Öberg

Jag funderar också på arkitekturen. Och samspelet med det omgivande samhället, som är viktigt, eller hur? Någon har beskrivit att vi sitter här på en klipphöjd omgiven av vallgravar av trafikleder. Vi är väldigt isolerade. Hur har det blivit med samspelet med omgivande de omgivande stadsdelarna t.ex. Flemingsberg? Är det någon som funderat kring det?

Alf W. Johansson

Ja, det är en riktig tanke. Den tredje uppgiften skulle också spela en central roll i tanken på den här nya högskolan.

Maria Bölzner

Jag har lite erfarenheter, eftersom jag jobbade med den tredje uppgiften, eller samverkan med det omgivande samhället, som det heter. Vi skulle samverka, men vi fick inte några pengar till den tid det tog att jobba med de här frågorna för forskare och lärare, och för studenter också för den delen. Allt skulle göras gratis och vem hade väl då den tiden? Tanken var säkert väldigt god, men skulle man genomföra den, så borde man också fått möjlighet till ersättning och nedsättning i tid.

Lisa Öberg

Per var också pappa till någonting som blev en väldig succé de första åren, föredragsserierna där forskare presenterade forskningen här på högskolan. Faktiskt letade sig folk hit mörka vinterkvällar, klockan sju, till sal A 160, som inte är världens roligaste.

Ulf Ericson

Jag tänker på den tredje uppgiften. Våra utbildningar skulle enligt ”Faffen” ha tydliga yrkesmål och det finns ju några utbildningar som har det. Lärarutbildningen finns och socionomutbildningen fanns.

Ann-Sofi Köping har en inriktning på sitt program Konst, kultur, ekonomi, som på något sätt riktar sig till en arbetsmarknad och ger möjligheter till samarbete i undervisningen. Vi har även andra utbildningar av den typen. Jag anser att det väl egentligen är så som en grundläggande samverkan med det omgivande samhället ska gå till. Det är oerhört viktigt att man i programmen, i kurserna har en närhet till den verklighet, som de är riktade mot. En del yrkesmål är kanske lite luddiga och ger inte samma tydliga möjligheter till ett konkret samarbete. Det gör det svårare men inte omöjligt.

Alf W. Johansson

Vi kom in på det här begreppet mångvetenskaplighet. Hur fungerade detta i praktiken? Fanns det några hinder för att genomföra planerna med lärare med mångvetenskapligheten? Hur kom det att utvecklas?

Lisa Öberg

En ständig följeslagare var den vanliga ämnesegoismen, att ”vi måste ha med statsvetenskap på kursen Demokratins former, det säger ju sig självt” eller ”vi måste ha mer företagsekonomi eller nationalökonomi på kursen om ekonomi” osv. Men själva idén att varje kurs skulle erbjuda olika vetenskapliga perspektiv stod pall för sådana tendenser. En orsak var kanske att vi hade väldigt mycket möten för att lära känna varandra, och åkte på resor och tittade på vad som hände på andra universitet, och det skapade en ganska stor gemenskap. Jag tycker inte att man ska glömma bort det. Jag tror att det är närmare 20 gånger program på högskolan och inom varje sådant program skapas mötesplatser och de mötena som sker skapar forskning över ämnesgränser.

Och ska jag säga precis som det var så var det också väldigt arbetsamt. Jag hade inte ens disputerat, jag blev inte klar med min doktorexamen för att jag hann inte helt enkelt förrän 1998. De första åren höll jag på och skulle försöka övertyga andra – i värsta fall män, som var docenter, jag tror inte att det var någon professor då – om mångvetenskaplighetens fördelar och det var inte alltid så lätt. Mina barn klagade ibland, när det ringde folk på kvällen och de förstod att jag var inbegripen i samtal med folk, som inte var särskilt snälla mot mig.

Alf W. Johansson

Vad var det vanligaste man klagade på?

Lisa Öberg

Ett motargument var att man genom mångvetenskapligheten går tillbaka till ett alltför enkelt och outvecklat stadium, och här blev ”gymnasifiering” ett slagord mot mångvetenskapligheten. Specialiseringen ses ju ofta som höjden av kunskap, medan det generella ses som mindre värt och behovet av specialisering blev ett återkommande motargument mot mångvetenskapligheten.

Ulf Ericson

Under min tid som högskolesamordnare i Södertälje kommun, så arbetade jag tillsammans med KTH och Institutet för datorstödd företagsledning, IDF, som ju var en del av Företagsekonomiska institutionen på Stockholms universitet och Kulturgeografen på Stockholms universitet. Vi jobbade fram – och det här var innan Södertörns högskola fanns – en utbildningsplan för en utbildning, som skulle heta Logistik, ekonomi och kommunikation. Det programmet tänkte vi oss som ett mångvetenskapligt program, där logistiken låg i mitten med kulturgeografi och företagsekonomi som parallella spår vid sidan om. Vi skulle börja från början med enkla projekt och ha en stigande progression i projektens svårighetsgrad och också en stigande progression i integrationen mellan ämnena. När planen sedan landade på Södertörns högskola, så slogs grundidén sönder direkt, eftersom våra företagsekonomer hävdade att de första 60 poängen i företagsekonomi i princip var av gud givna. De gick inte att ändra på och det var först efter dem som det gick att profilera sig. Det här har gjort det oerhört svårt att utforma programspecifika kurser i många av våra program, som har företagsekonomi i botten. Även hos oss fanns det alltså från början gamla traditioner, som satte en broms för den mångvetenskapliga utvecklingen.

Lennart Hellspong

Jag tror att vi var rätt besatta av den här tanken på ämnesöverskridande. Det var två begrepp som cirkulerade, det var mångvetenskaplighet och tvärvetenskaplighet. Vi hade till och med

föreläsningar för att reda ut de här begreppen. Mångvetenskaplighet är ingenting speciellt originellt. Det har man ju faktiskt i skolan, där man läser en massa olika ämnen samtidigt. Och ett mångvetenskapligt program kan se ut på precis det sättet också, med olika ämnen på samma schema. Det är inte så intressant. Det intressanta var tvärvetenskaplighet. Som t.ex. Lisa var inne på innebär det att ämnena skulle möta varandra i kreativa dialoger. Praktiskt kunde det ske i form av gemensamma projekt. Det gäller också undervisningen.

Där kan vi nämna det akademiska startåret igen. Jag vet att Kjell Östberg var med och tog initiativ till det, och Fredrika Björklund, som inte är här, fick i uppdrag att planera det, och jag assisterade. Vad vi ville var att skapa en bro till högskolan från studieovana miljöer men också för ”rostiga” studenter som hade varit borta från studier under några år. Här skulle de läsa statsvetenskap, svenska, retorik, engelska och matematik. Och som en syntes av sina ämneskunskaper skulle de genomföra ett mindre forskningsprojekt i Flemingsberg, vår eget lokalsamhälle. Tanken var att ämnena inte bara skulle studeras sida vid sida utan verkligen möta varandra. I det samhällsvetenskapliga projektet skulle studenterna t.ex. med hjälp av matematisk statistik göra retoriskt kraftfulla rapporter på god svenska och med en sammanfattning på engelska. Vi satt verkligen och grubblade över hur vi skulle skapa mötesplatser mellan de olika ämnena. Det gällde, tänkte vi, att inte vara låst i de givna ämnesparadigmen. I stället skulle man skaffa sig distans till kunskapsbildningen i ett ämne genom att se på det med glasögon från ett annat ämne. På det viset skulle man få en mer övergripande syn på vad kunskap är och hur den kommer till.

Nu hade vi kanske inte kraft att fullt ut genomföra den här ämnesintegrationen som det var tänkt. Och lite ängsliga var vi nog också för att det skulle bli en röra av det. Så vi fick väl inte riktigt till det. Ändå tror jag att många av oss upplevde försök av det här slaget som en stor och spännande utmaning. Själv tyckte jag att det var genialt i ett mångvetenskapligt program som Demos att man fick hålla fuskseminarier, dvs. som lärare i ett helt annat ämne leda ett seminarium

med utgångspunkt i en kollegas föreläsning och litteraturval om något som kanske var helt nytt för en själv. Att fuska så brukar ju vara anatema för ett universitet, där var och en ska hålla sig till sitt som disputerad specialist. Men här gick det bra! Det bevisade att den skolning av reflexionsförmågan som man ändå har fått genom forskning och studier är användbar på andra områden också än det egna facket. Det kändes som en själens vidare andning, tror jag, för många av oss, att vi kunde vara generalister också och inte bara specialister. Inte minst för oss som kanske rentav kände oss lite inklämda i våra egna ämnen. Jag tror att det, i alla fall i början, ofta var människor av den sorten som sökte sig hit.

Lisa Öberg

Men, Lennart, finns inte det här kvar? Det finns väl kvar fortfarande lite grann här på högskolan?

Alf W. Johansson

Lennart valde imperfektum när han talade om mångvetenskapligheten.

Lennart Hellspång

Talade jag i imperfekt kan jag fortsätta. Jag kommer ihåg att jag gjorde listor över ämnen som vi borde samarbeta med. För i princip verkade det ganska lätt. Mitt eget fack, retorik, är så amorft – det har inga tydliga gränser. Vi hade många diskussioner om retorikens samarbetsmöjligheter. José Ramirez, som sitter här, var med i dem. Han är själv filosof och retoriker och filosofiämnet på högskolan ville vi samarbeta med. Men trots trevare blev det aldrig av. Vi fick så mycket att göra med interna frågor, det var verkligen inte filosofernas fel, de har varit mycket öppna. Juridik och historia var också på gång, det kom initiativ därifrån, men det blev inte heller av till sist, det är synd och kanske inte för sent. Med statsvetenskap planerade vi gemensamma projekt men fick inga pengar. Fast med pedagogik har det lyckats. Vi har ägnat oss ganska mycket åt ett blandämne som vi har kallat för

”retorisk didaktik”, både i forskning och undervisning. Fast lustigt och fånigt nog har vi inte samarbetat med folk härifrån utan med pedagoger i Lund. //skratt//

Lisa Öberg

Jag har en sak till som jag tänker på. Vi har varit bra marknadsförda på Södertörn, det är inget prat om det. Den här påsen fick jag på biblioteket häromdagen, ”Ingen vanlig påse” och ”Inte en i mängden”, står det där. Så det här är ingen vanlig påse, den här högskolan. Är det så att högskolan håller på att normaliseras, håller det på att bli en vanlig påse av Södertörns högskola?

Alf W. Johansson

Vill kanske någon kommentera det här med normaliseringsprocess?

Per Larsson

Jag vill gärna kommentera det här med påsen. Den är ett paradigmskifte. För fem år sedan, för sju år sedan hade det aldrig behövt sägas ”Inte en i mängden” utan i stället visualiserade och uttryckte vi det på annat sätt. I den första katalogen står det: Inte för de snobbiga men för de kloka. Det är ett sätt att göra det. Om man måste säga att det inte är en i mängden, då är det ungefär som talaren när argumentet är svagt höjer rösten. Ska man bara gå utifrån påsen, så kan man säga att där har det hänt någonting.

Fortfarande tycker jag att det här är världens bästa högskola, det är den roligaste arbetsplats jag varit på, det är inga problem, man får intressanta diskussioner om man väl hittar sina arbetskamrater och vi får tid att göra det. Det kan skapa jättemycket mångvetenskapliga projekt och mångvetenskapliga kurser och sådant bejakas. Det är fullkomligt klart, tycker jag, att den här andan finns kvar och att det är någonting som eftersträvas.

Det är ett par saker som inträffar, tror jag, vi har varit inne på det på olika sätt, och som komplicerar det hela. Det ena är det här med mångvetenskaplighet. Det var faktiskt så att redan efter ett par år, så

fick man slåss med näbbar och klor för att plantera det här i programmen, precis som Ulf nämnde. Alltså delvis kanske det berodde på att Demos blev så märkvärdigt på något sätt. Det var ju aldrig meningen att alla program skulle vara Demos-program, och det var vi tydliga med, men kanske blev det så ”Det är så jävla märkvärdigt med Demos, kan man inte vara lite mer normal?” Visst. I de nya programmen, du nämnde ekonomiprogrammet eller IT-programmet, jag vet inte hur mycket tid det diskuterades ”Vi måste ha en annan ingång som inte bara är mångvetenskaplig, inte bara att man har olika ämnen i samma program utan det är de här plattformarna där man möts.” Det var bara att konstatera, där fick man stånga pannan blodig. Demos har halv-erats efter vad jag förstår. Det är bara Europa-programmen som har ett fullt Demos, medan däremot EU-programmet har ett Demos, som är lite mera anpassat till det smalare utbudet.

Maria Bölzner

Vi som sitter här känner till begreppet ’la familia’, den första generationen. Det kom in ganska många efter en tid, som inte hade varit med om uppbyggnadsarbetet och som hade andra uppfattningar. Det kraschade riktigt ordentligt då. Det största argumentet var nog faktiskt att vi hade ont om pengar. Vi skulle ha mer traditionella inriktningar på programmen och specialisera oss. Mångvetenskaplighet– det var bara trams, grundutbildningarna skulle vara lika här som på andra lärosäten. Jag tror att många av studenterna tvekade också, liksom underblåsta av osäkerheten i ”Vilka är vi? Vad står vi för?” Det är kanske bäst att vi blir som alla andra för då vet vi åtminstone vad vi har. Man kände inte igen sig i organisationen. Vi hade svårt att argumentera och tala om vilka vi var osv. Den här kraschen kom ganska så snart i och med den dåliga ekonomin. Men ’la familia’ var den som drev på och också var ganska utsatt för kritik från vissa håll.

Alf W. Johansson

OK, först Kjell men sedan tror jag att vi ska låta publiken komma in.

Kjell Östberg

Vad det här visar var väl att vi misslyckades med att föra vidare våra inledande ambitioner. Vi la ner mycket ansträngningar på det, vi hade ju stormöten under väldigt lång tid, vi hade introduktionsinternat för nya lärare.

Sen tycker jag att det var väldigt olyckligt att vi gick ifrån det alternativa sättet att organisera verksamheten, att matrissystemet aldrig fick chansen att sätta sig. Det har också med resurser att göra, för det var precis när det avdelningssystemet skulle genomföras som den ekonomiska krisen kom och det var nog delvis därför som det här aldrig fick den effektivitet som det hade behövt. Det är också en viktig orsak till att det aldrig fick den legitimitet bland akademiker, som hade varit nödvändigt.

Jag tror att genomförandet av institutioner och fakulteter i väsentlig utsträckning kommer att försvåra att fördjupa det mångvetenskapliga arbetet.

Alf W. Johansson

Tack. Då får publiken komma in. Gunnel Stenqvist.

Gunnel Stenqvist

Det kommer att bli jättekort, vi har ju inte många minuter kvar. Varför finns vi här, just här i Huddinge? Varför finns vi inte i Botkyrka? Varför kom inte huvudcampus till Södertälje? Varför just här, jättenära Huddinge sjukhus och Novum forskningspark? Det var för att vi skulle ha två vetenskapsområden, humaniora-samhällsvetenskap och naturvetenskap. Vi skulle vara likadana, lika bra som Stockholms universitet. Och då förvånar det mig att ni kan prata i två timmar utan att nämna naturvetenskapen. Du är den enda, Lisa, som har nämnt naturvetenskap, och apropå mångvetenskap på den här högskolan, så blir det väldigt konstigt för mig. För visionen var att det skulle vara två vetenskapsområden. Det finns kanske något skäl till det, men jag vill ändå fråga.

Det här med lokaler tänkte jag att vi skulle ta upp en annan gång. Det vore intressant att ha ett långt seminarium om lokalerna här faktiskt.

Jan Böhme

Vad jag skulle vilja ta upp är faktiskt en annan sak. Det var väl lite euforiskt här bortsett från Ulf före paus och nu är det då: Vad har blivit fel? Vad gick fel i relation till ursprungsvisionen? Jag skulle vilja problematisera det där lite grann: Var allt så jävla bra? Var allt så jävla genomförbart i början? Det gjordes väldigt mycket på ett ganska oorganiserat sätt, men vad som var så fullständigt självklart för mig, när jag kom hit var att det var ett sällskap glada amatörer. Vi forskare var, vi var proffs på det akademiska, men väldigt få av oss hade haft någon som helst erfarenhet av ledarskap eller ansvar i något akademiskt sammanhang. Många av tjänstemännen var rekryterade uttryckligen från början med att det var en merit att ha en merit från annat, här skulle inte vara någon dammig traditionell högskola med dammiga traditionella förhållningssätt. Så folk var rekryterade från andra håll och visste alltså inte heller vad det var frågan om. En fast professionell punkt fanns det, när jag kom till högskolan som man kunde lita på och det var biblioteket. //skratt// Annars var det de glada amatörerna...

Vår identitet, Lisa var inne på det, definierades väldigt mycket negativt, vi skulle inte vara som Stockholms universitet, vi skulle heller inte vara som Linköpings universitet. Mångvetenskap och inte tvärvetenskap. Men det ledde också till att vi uppfann ett antal hjul, varav några blev lite i fyrkantigaste laget och en del av den här normaliseringsprocessen... Det är fråga om en knapphetens kalla stjärna men jag vill ställa frågan om inte en del av den s.k. normaliseringsprocessen faktiskt var att inse att det fanns saker och ting, lärdomar att dra, det fanns saker och ting som faktiskt kunde göras bättre på andra håll, som vi tog till oss. Jag skulle vilja ha lite reaktion på det, om normalisering enbart innebär förträkning och svikande av ideal.

Per Larsson

Jag råkar tillhöra organisationskommittén för just det här seminariet. Kjell, Alf och jag träffades i somras och då diskuterade vi hur vi skulle göra med naturvetenskapen. Jag var faktiskt inne på att det här med naturvetenskapen är så oerhört viktig del av högskolans utveckling, och de konflikter som finns mellan naturvetenskapen å ena sidan och andra enheter osv. till högskolan å andra sidan kom upp, men till slut så fann vi att det växte för mycket och det gick att göra den här avgränsningen, att exkludera naturvetenskapen och att det borde vara värt ett eget seminarium.

Jan Böhme

Då blir det inte ett seminarium om det du sa. Då blir det ett seminarium om negerfrågan, som Gunnar Myrdal skulle säga. //skratt//

Kvinna ur publiken

När man rekryterade, när det började så var målet att högskolan blir universitet och så blir det väl inte nu. Vad innebär det?

Man ur publiken

Klart att det blir universitet!

Alf W. Johansson

Har detta att högskolan inte blev universitet vid den tidpunkt som man hade hoppats, gjort att trycket i verksamheten, styrfarten har saktat upp på något sätt?

Ingela Josefson

När frågan om universitet kommer upp, så vill jag ändå påminna om att det pågår en utredning, tillsatt av regeringen, som Anders Stening ansvarar för, för att bygga på en möjlig organisation för att kunna inrätta ett nätverksuniversitet bestående av Södertörns högskola, KI och KTH. Detta är ett sätt att försöka driva den här frågan framåt, eftersom vår universitetsansökan inte har berörts på två och ett halvt

år. Det innebär inte på något sätt att vi inte fortsatt ha en ambition om universitet och därmed också ska eftersträva universitetskvaliteter redan nu. Det är bara det att det har varit tvärstopp, när det gäller universitetsansökningar.

Man ur publiken

Men jag tror att det påverkar vårt självförtroende. Det fanns en obegränsad gränsfront, men när det blev stopp för universitet så förändrades någonting, alltså den här expansionsdriften på något sätt.

Alf W. Johansson

Vi skulle kunna fortsätta att diskutera det. Men vår tid är ute och det återstår bara för mig att tacka paneldeltagarna för intressanta, kloka och i vissa fall avslöjande svar i den här frågan: Varför blev det så? Jag vill tacka auditoriet också och jag tycker att vi avslutar med en applåd. //Applåder//

södertörns högskola

UNIVERSITY COLLEGE

Samtidshistoriska institutet, Södertörns högskola, 141 89 Huddinge
besök: Alfred Nobels allé 15, Flemingsberg,
tel: 08-608 42 51, fax: 08-608 46 40, e-post: shi@sh.se
ISSN 1650-450X, ISBN: 91-89615-09-3